

Regeringens proposition

1975/76:167

om ny organisation för postverket

beslutad den 25 mars 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

BENGT NORLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås riktlinjer för en ny organisation i postverket.

Genom den nya organisationen skapas bl. a. förutsättningar för ökade insatser på marknads- och serviceområdena. Resurser byggs upp för att tillvarata den tekniska utvecklingen i syfte att effektivisera postverkets sorterings-, transport- och distributionsfunktioner samt kassaorganisation. De övergripande planeringsfunktionerna förstärks. En bärande princip i organisationsförslaget är vidare en väsentligt utökad delegering av ansvar och befogenheter från central till regional och lokal nivå.

Den lokala förvaltningen, som bl. a. omfattar ca 2 300 postkontor och ca 2 700 lantbrevbäringslinjer och som representerar en bred kontaktyta gentemot allmänhet och näringsliv, tilldelas en viktig förvaltningsroll i den nya organisationen. Samtliga regionala centra i landet avses få s. k. ort-postkontor med utbyggda administrativa och marknadsmässiga resurser. I varje kommun planeras vidare postkontor med personal som särskilt har utbildats i marknads- och produktjänst.

Den regionala förvaltningen får enligt organisationsförslaget en ny roll. Den övertar det löpande ekonomiska ansvaret för verksamheten i fältorganisationen. Åtta regioner föreslås ersätta de nuvarande sju distrikten. Regionhuvudorterna blir desamma som i nuvarande distrikt – Malmö, Göteborg, Linköping, Stockholm, Gävle, Sundsvall och Boden. Härutöver föreslås Örebro som huvudort för en ny Mälarenregion. Regionindelningen har skett med beaktande så långt möjligt av gällande läns- och kommungränser.

Centralförvaltningens nuvarande operativa roll tonas ned i den nya organisationen. Dess arbetsuppgifter koncentreras till utvecklings- och pla-

neringsfunktioner av övergripande och långsiktig karaktär. Centralförvaltningen omfattar förutom verksledningen två resultatansvariga stabsavdelningar för poströrelsen – en marknads- och en produktionssystemavdelning. Vidare föreslås som koncernfunktioner fyra funktionella avdelningar och två staber till verksledningens förfogande. Funktionella avdelningar inrättas för administration, ekonomi, information och personalfrågor. Verksledningens staber utgörs av en samordningsavdelning och en enhet för internrevision. Postgirot och vissa speciella rörelsegränar får även i den nya organisationen en ställning med självständigt resultatansvar.

Den allmänt ökade delegeringen av ansvar och befogenheter ger möjlighet till en väsentligt utvidgad förvaltningsdemokrati med beslutsbefogenheter för personalen i viktiga frågor. Delegeringen följs av ett ökat ekonomiskt ansvar för den regionala och lokala förvaltningen. I sammanhanget förutsätts införandet av ett nytt ekonomiadministrativt system.

Omorganisationen, som beräknas kunna ske inom oförändrad kostnadsram, avses bli genomförd successivt med början den 1 juli 1976.

KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-03-25

Närvarande: statsministern *Palme*, ordförande, och statsråden *Sträng*, *Andersson*, *Johansson*, *Holmqvist*, *Aspling*, *Lundkvist*, *Geijer*, *Bengtsson*, *Norling*, *Lidbom*, *Carlsson*, *Feldt*, *Sigurdson*, *Gustafsson*, *Zachrisson*, *Leijon*, *Hjelm-Wallén*, *Peterson*.

Föredragande: statsrådet *Norling*

Proposition om ny organisation för postverket

1 Inledning

I skrivelse den 23 april 1975 och i anslutning därtill lämnade kompletteringar har postverket lagt fram principförslag till ny organisation för verket, grundat på en intern organisationsutredning – postverkets organisationsutredning (PVO-rapporten) – som bedrivits i samarbete med företrädare för verkets personalorganisationer. De delar av förslaget som kräver statsmakternas beslut om fastställande är

- den principiella uppbyggnaden av postverkets centralförvaltning i avdelningar (funktionella stabsenheter, stabsenheter till verkschefens förfogande och resultatenheter),
- den regionala indelningen,
- utvidgad försöksverksamhet med beslutande företagsnämnder och utvidgad beslutsrätt för dessa.

Det är naturligt att omorganisationen på grund av postverkets storlek inte kan ske i ett sammanhang utan måste fördelas på flera år. Den omdaningsprocess som omorganisationen innebär bör inledas den 1 juli 1976.

Postverket hänvisar inledningsvis till de mycket stora förändringar som har kännetecknat verksamheten och verkets konkurrenssituation under den tioårsperiod som förflutit sedan den förra omorganisationen år 1965 (prop. 1964:141, SU 1964:136, rskr 1964:295), då centralförvaltningen omorganiserades med sikte på en funktionell uppdelning av arbetsuppgifterna mellan huvudenheterna, en utbyggnad i rationaliseringssyfte av vissa enheter samt en viss decentralisering av befogenheter till de nuvarande distriktsförvaltningarna. Ingen mera genomgripande omprövning skedde däremot vad gäller distrikts- eller lokalorganisationens uppgifter. Distriktens geografiska utformning har i stort sett varit oförändrad sedan slutet av 1940-talet.

Under perioden 1965–1975 har således en rad mera påtagliga förändringar i postverksamheten inträffat. En ny sorterings- och transportorganisation genomfördes år 1968 med en indelning av landet i ett 40-tal s. k. brev-områden. Postnummer infördes i adressbeteckningarna och övergång till maskinell brevsortering påbörjades i början av 1970-talet. Övergång till flygtransporter har skett i ökad utsträckning, vilket bl. a. lett till övernattbefordran av brevposten i praktiskt taget hela landet. Entursystemet har införts i postutdelningen med rationaliseringsvinster och bättre arbetsförhållanden som följd. Samtidigt har den bilburna lantbrevbäringen byggts ut kraftigt.

Kassaarbetet har effektiviserats genom att kontroll- och redovisningsarbete har överfört till nio s. k. redovisningscentraler och genom elektroniska kassamaskiner på de 750 största postanstalterna. Postgirobokföringen sker fr. o. m. år 1967 på ADB-basis.

Postbanken bildades år 1970 men bröts ut ur postorganisationen och fördes samman med Sveriges Kreditbank år 1974, då PKbanken bildades.

Även om brevvolymen har ökat med ca 25 % under de senaste tio åren tack vare en intensiv satsning på marknadsföring kompenserar den ökade försäljningen i förening med rationaliseringen inte längre kostnadsökningarna i samma utsträckning som tidigare. I ökande omfattning har portohöjningar behövt tillgripas.

En annan faktor av betydelse för ett så personalintensivt företag som postverket är de ändrade värderingarna av människans roll i arbetet. Detta innebär att frågor rörande arbetsmiljön måste ägnas ökad uppmärksamhet. En demokratisering av arbetslivet ligger också inom detta fält.

Sett i detta perspektiv fordras nu en fortsatt administrativ utveckling inom postverket.

Verkets erfarenheter från den senaste 10-årsperioden och den väntade snabba utvecklingen på datakommunikationsområdet – vilken kan väntas påverka även de postala kommunikationerna – visar ett klart behov av att det inom centralförvaltningen skapas resurser och kompetens att möta utvecklings- och långsiktiga planeringsfrågor av gemensamt intresse för hela verket. I nuläget är den centrala förvaltningen alltför belastad med löpande ärenden av kortsiktig natur och den direkt styrande och samordnande funktionen har sin tyngdpunkt i centralförvaltningen. Den regionala förvaltningen – distriktsförvaltningen – har en utredande och kontrollerande funktion beträffande den lokala förvaltningen. Genom att omfördela dessa funktioner så att den regionala förvaltningen övertar mycket av den styrande och samordnande funktionen skapas förutsättningar för dels ökade utvecklings- och planeringsinsatser hos centralförvaltningen, dels ökad målstyrning av den regionala förvaltningen.

Den lokala förvaltningen som i dag omfattar drygt 2 100 postanstalter fördelade på ca 160 förvaltningsenheter saknar f. n. egen kompetens att handlägga många av de frågor som direkt berör den lokala nivån, t. ex. arbetsmiljöfrågor, organisations- och marknadsfrågor. För att skapa möj-

ligheter till ett ökat personalinflytande måste den lokala förvaltningen också utrustas med den kompetens och de organisatoriska förutsättningar som gör det möjligt att till lokal nivå delegera alla de frågor som hör samman med främst den löpande produktionen men även med vissa mindre frekventa men viktiga beslut t. ex. i fråga om resursuppbyggnad, arbetsförhållanden och kundrelationer. Detta gör det i sin tur nödvändigt att begränsa det antal lokala enheter som skall utrustas med denna nya kompetens. Verket föreslår därför en indelning i ca 60 postområden. Huvudkontoren i dessa områden, områdespostkontoren, kommer tillsammans med ca 130 ortpostkontor i landets alla regionala centra och andra viktigare orter att få mer kvalificerade administrativa resurser. PVO-förslaget innebär således en genomgripande omstrukturering av den lokala förvaltningen såväl ansvars- som resursmässigt.

Genom den föreslagna organisationen skapas vidare de önskade möjligheterna till reellt personinflytande på olika nivåer, och i organisationen kommer att ingå organ med besluts-, samråds- och informationsfunktioner, där företrädare för såväl verket som dess personal ingår.

I förslaget till ny organisation för postverket förutsätts – liksom i nuläget – tre förvaltningsnivåer: centralförvaltningen, den regionala förvaltningen och den lokala förvaltningen. Arbets- och ansvarsfördelningen mellan nivåerna ändras dock i väsentliga avseenden. Centralförvaltningen, vars huvudroll är att svara för den långsiktiga planeringen och utvecklingen av verkets rörelse, indelas i två stabsenheter för poströrelsen, fyra funktionella stabsenheter med övergripande koncernsammanhållande uppgifter samt två särskilda staber åt verkschefen. I poströrelsen ingår också den regionala/lokala förvaltningen. I organisationen ingår vidare resultatenheterna postgirot resp. postverkets industrier m. fl. enheter som ingår i en s. k. resultatenhetsgrupp. Den regionala indelningen av landet föreslås innebära under en övergångstid åtta och på sikt sju regioner med huvudorterna Boden, Sundsvall, Gävle (endast under en femårig övergångstid), Stockholm, Örebro, Linköping, Malmö, Göteborg. Varje lokalförvaltning utgör ett postområde. Ett postområde består av postanordningarna inom ett antal kommuner med i regel sammanhängande distributions- och transportorganisation.

Efter remiss har yttranden över postverkets förslag till ny organisation avgetts av överbefälhavaren, civilförsvarsstyrelsen, televerket, statens järnvägar, luftfartsverket – som bifogar yttranden från SAS och Linjeflyg – statskontoret, byggnadsstyrelsen, riksrevisionsverket, statens avtalsverk, statens personalnämnd, kommerskollegium – med bifogade yttranden från handelskamrarna i Örebro, Malmö, Karlstad, Göteborg, Gävle och Norrköping – överstyrelsen för ekonomiskt försvar, arbetsmarknadsstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, affärsverksdelegationen, delegationen för förvaltningsdemokrati, samtliga länsstyrelser – i flera fall med bifogade yttranden från landsting, kommuner m. fl. myndigheter samt organisationer – vidare av Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, TCO:s statstjänsteman-

nasektion – med bifogat yttrande från statstjänstemannaförbundet och post-tjänstemännens förening – Centralorganisationen SACO/SR – med bifogat yttrande från postverkets SACO/SR-förening – Statsanställdas förbund (SF) och slutligen Sveriges industriförbund.

2 Postverkets uppgifter

2.1 Målsättning m. m.

Postverket är ett affärsdrivande verk som enligt sin instruktion (1969:736, omtryckt 1975:1062) har att som huvuduppgift svara för landets postservice inkl. postgiroverksamheten och i övrigt fullgöra de uppgifter som åläggs verket. Det innebär att verket i första hand skall förmedla skriven, tryckt eller på annat sätt framställd information, mindre godssändningar (lättgods) samt betalningar. Härutöver skall postverket bedriva annan verksamhet som det har speciella förutsättningar för. Bl. a. skall postverket mot särskild ersättning utföra uppdrag för statens eller kommuns räkning. Postverket svarar också för entreprenadåtaganden för PKbankens och andra bankinstituts räkning.

Verksamheten i fred skall bedrivas så att de krav som det totala försvaret i krig uppställer så långt möjligt kan tillgodoses.

Enligt sin interna målsättning bedriver postverket sin verksamhet med beaktande av även samhällsekonomiska intressen. Tjänstesortimentet skall fortlöpande anpassas till efterfrågan och en väl avvägd postservice skall tillhandahållas över hela landet genom ett rikstäckande nät av postanordningar. Utformningen av postverkets serviceutbud måste även anpassas till den datakommunikationstekniska utvecklingen. Postservicen skall kännetecknas av säkerhet och regelbundenhet.

Vidare skall postverket erbjuda goda arbets- och anställningsförhållanden. Ett medinflytande och ansvar i beslutsprocessen skall eftersträvas för de anställda.

Som affärsdrivande verk har postverket att över en längre period med sina intäkter täcka samtliga kostnader inkl. ränta på av staten tillskjutet kapital för investeringar. Därutöver skall postverket totalt sett inte eftersträva någon vinst. Priserna på verkets tjänster skall hållas så låga som möjligt, vilket kräver en hög effektivitet i verksamheten. Postverket tillämpar över hela landet enhetliga avgifter för de försändelser för vilka verket enligt kungörelse (1947:175) har ensamrätt till regelbunden befordran mot avgift. Postverket skall eftersträva att all i behandlingshänseende prioriterad inrikes post som avlämnas till befordran före vissa av postverket angivna tider skall vara adressat tillhanda följande vardag.

Sammanfattningsvis kan postverkets mål uttryckas så att verket skall tillgodose de krav som följer av den dubbla rollen som samhällsnyttig in-

stitution och affärsdrivande verk och därutöver eftersträva att hävda sig så väl som möjligt inom sitt verksamhetsområde.

2.2 Olika rörelsegrenar och verksamheter

2.2.1 Poströrelsen

Brevförsändelser

Brevförsändelserna kan med utgångspunkt i informationsinnehållet uppdelas i tre kategorier – brev och postkort med individuellt utformade meddelanden, vidare trycksaker, masskorsband och grupp korsband vilka i regel utgör reklamförsändelser samt slutligen utgivarkorsband vilket är synonymt med tidningsförsändelser. Poströrelsen bärs ekonomiskt i mycket hög utsträckning upp av brevetrafiken. Av brevetrafiken härrör ca 80 % från företag, verk, myndigheter och liknande institutioner. Denna trafik innehåller ofta informationer i anslutning till betalningar såsom faktureringar, orderbekräftelser, kontoutdrag etc. Informationen torde framdeles i stor omfattning kunna formaliseras efter standardiserade mönster och behandlas i digital form vilket självfallet underlättar datakommunikation där postverkets medverkan i vissa fall kan bli obehövlig. Den kommande utvecklingen torde kunna mötas på två sätt. Å ena sidan kan en effektivisering av hanteringen inom postverket ske genom att verket utnyttjar maskinell sortering, baserad på optisk läsning av adresser etc. Härigenom begränsas postverkets kostnadsökningar vilka eljest kan leda till att substitutionstjänster skapas för postkunderna. Å andra sidan kan postverkets hantering integreras med företagens så att dessa kan lämna sina brev lagrade på maskinellt läsbara media, t. ex. magnetband eller skivminne, varefter postverket ombesörjer telekommunikation, omvandling till fysiska dokument samt den fysiska distributionen till adressaterna.

Efterfrågan på postverkets tjänster har fortsatt att öka under de senaste åren. Budgetåret 1973/74 ökade postvolymen med 7 % (mätt i portointäkter i fasta priser och inklusive ersättning för tjänstepostförsändelser). Detta års ovanligt höga ökningstal berodde bl. a. på flera stora extraordinära postsändningar, bl. a. i samband med drivmedelsransoneringen. Budgetåret 1974/75 var ökningen 4 %, efter justering för vissa ändringar i poststatistiken.

En bidragande orsak till den gynnsamma utvecklingen av postvolymen är att portonivån kunde hållas i stort sett oförändrad i nära tre år. Under åren 1975 och 1976 blev det dock nödvändigt att vidta två relativt tätt på varandra följande allmänna portohöjningar, nämligen den 1 maj 1975 och den 1 februari 1976. Dessa portohöjningar innebär att postverket för budgetåren 1975/76 och 1976/77 får räkna med i stort sett oförändrad postmängd.

Brevbefördran svarar för nära 65 % av portointäkterna och för 40 % av

postverkets totala rörelseintäkter. Brevrörelsens utveckling har därmed mycket stor betydelse för verkets ekonomi. För att fånga upp det växande behovet av kommunikation – också på brevområdet – har postverket gett brevet hög prioritet i marknadsföringen.

Masskorsband och grupporsband är två försändelseslag som under de senaste decennierna har ökat kraftigt men som uppvisar avsevärda variationer i volymerna från år till år. Tillsammans svarar de för ca 10 % av portointäkterna.

Både masskorsband och grupporsband fyller en viktig funktion som effektiva och relativt sett billiga informationsmedia. Det bör därför vara realistiskt att räkna med en fortsatt ökning av båda försändelseslagen. När det gäller distribution av oadresserad information och reklam är postverket utsatt för särskilt stark konkurrens. Verkets främsta konkurrensmedel är hög kvalitet på utdelningen, fullständig hushållstäckning och stor kapacitet. Postverket håller nära 60 % av denna marknad.

Antalet tidningsexemplar som distribueras genom postverket minskade under det gångna budgetåret med 2 %.

Produkterna för individuellt utformade meddelanden – brev och postkort – är för sin framtida utveckling beroende av i första hand följande faktorer:

- Administrativ rationalisering inom näringsliv och förvaltning
- Utvecklingen inom telekommunikations- och dataområdena
- Postverkets möjligheter till teknisk rationalisering inom postbehandlingsområdet.

En prognos rörande dessa faktorer indikerar inte någon mera positiv efterfrågeutveckling för postverkets produkter. I bästa fall kan verket se fram emot en volymökning på 1–2 % per år eller något därutöver – naturligtvis med konjunktur- och prisförändringsberoende variationer kring detta värde.

Följande faktorer är de mest betydelsefulla för efterfrågeutvecklingen när det gäller produkterna för reklammeddelanden m. m.:

- Prisutvecklingen hos konkurrenter och för konkurrerande medier (tidningsannonsering m. m.)
- Efterfrågan på statlig och kommunal information till medborgarna
- Förändringar i opinionens uppfattning om direktreklam och direktinformation.

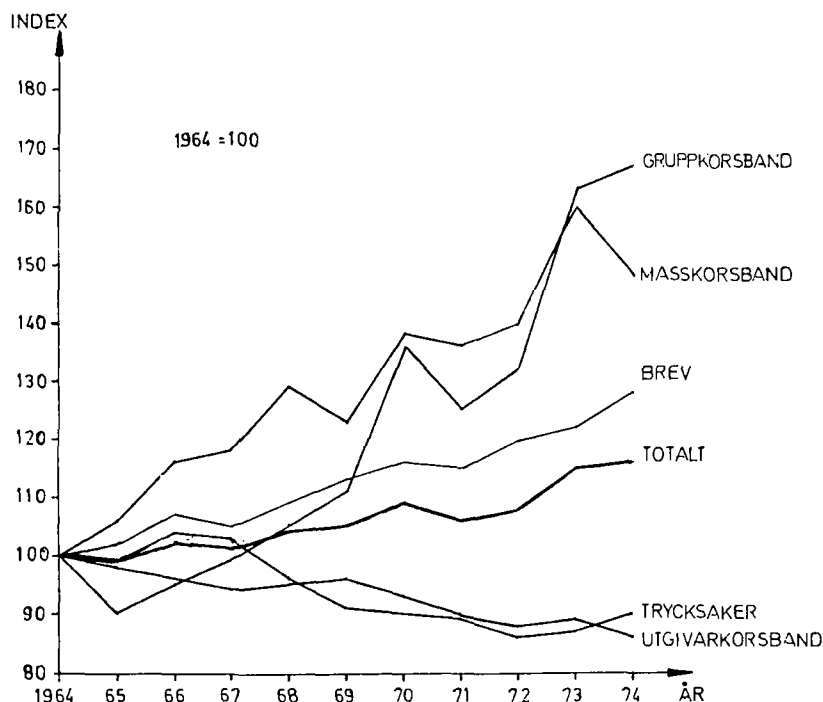
Postverket har anledning se något mera optimistiskt på efterfrågeutvecklingen för dessa produkter. Om inga övergripande beslut träffas verkar åtminstone de två förstnämnda faktorerna till postverkets förmån.

Efterfrågeutvecklingen för tidningsförsändelser bestäms huvudsakligen av följande faktorer:

- Tidningarnas möjligheter att klara konkurrensen med andra medier
- Tidningarnas avvägning mellan lösnummerförsäljning och abonnemang
- Politiska beslut (presstödd m. m.)

Sannolikt kommer en ytterligare successiv minskning av den postbefordrade tidningsvolymen att ske.

Volymutvecklingen för olika brevörsändelser framgår av följande diagram (fig. 1).



Figur 1. Förändring i antalet inlämnade brevörsändelser under perioden 1964–1974.

Paket

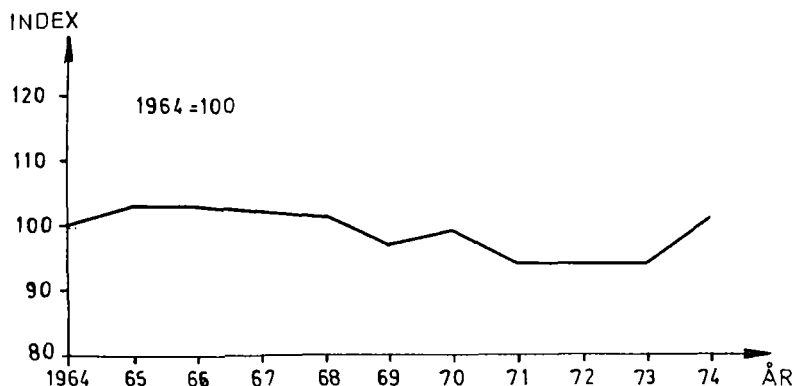
Postverket tillhandahåller transporttjänster när det gäller mindre varusändningar och arbetar i fri konkurrens inom lättgodsmarknaden.

Brev- och paketrörelserna bygger marknadsmässigt på skilda förutsättningar.

Enligt allmän bedömning är lättgodsmarknaden vikande. Bakom detta ligger i första hand att mindre enheter inom produktion och detaljhandel läggs ner eller slås samman till större enheter varvid behov uppstår av andra typer av transporter. Sannolikt kommer denna utveckling att fortsätta. Andra faktorer som bestämmer den framtida efterfrågan på postpakettransporter är postorderhandelns möjligheter att konkurrera med andra distributionsformer samt att postverkets möjligheter är små att bryta in på marknader där verket i dag är svagt – t. ex. på de lokala marknaderna. Postverket anser sig genom produktutveckling och försäljningsinsatser kunna öka sin

paketvolym och bryta den negativa trend som rörelsen har haft under senare år. Kalenderåren 1974 och 1975 har paketvolymen också ökat.

Volymutvecklingen inom postverkets paketrörelse framgår av följande diagram (fig. 2).



Figur 2. Förändring i antalet inlämnade paket under perioden 1964–1974.

Postverkets paketbefordran ökade under budgetåret 1974/75 antalsmässigt med 6 %. En av de faktorer som bidragit till ökningen är den nya service i form av hämtning och utkörning av post, som postverket introducerade år 1974. Denna service erbjuds företag och andra storkunder på avtalsbasis. Under budgetåret 1974/75 träffades 479 sådana avtal.

Kontorsrörelsen

Postverket tillhandahåller tjänster inom postkontorsnätet, t. ex. redovisning, till interna och externa kunder. Postverket avser i framtiden att behålla i stort sett nuvarande struktur när det gäller postanstaltsnätet. De mest omfattande tjänsterna inom detta, t. ex. inbetalningarna till postgirot, kan knappast på sikt beräknas öka. Det är därför angeläget att postverket, som till följd av servicekraven måste ha en stor kontaktyta, kan finna nya kundgrupper som vill anlita dess tjänster. Detta är ett arbete som redan påbörjats och som måste drivas i ett längre perspektiv så att alltför svåra omställningar undviks. Ett led i denna utveckling är investeringen i kassamaskiner på ett större antal postanstalter och planerna på en senare online-koppling av maskinerna till centrala datorer.

Inom postverkets kontorsrörelse blir utvecklingen beroende av de investeringar, som görs inom banksektorn när det gäller betalningssystemen. Samma utveckling måste ske också inom postverket för att verket skall förbli konkurrenskraftigt. Den påbörjade automatiseringen i kassatjänsten måste fullföljas genom att ett kommunikationsnät byggs upp som ger möjligheter

för olika intressenter att anlita postverket kassatjänst. Postverkets landsomfattande servicenät bör också kunna användas för andra kvalificerade tjänster. Datakommunikation möjliggör förbindelser med regionalt eller centralt placerade datorer och utförande av kvalificerade uppgifter inom många områden.

Uttecklingen av nya tjänster inriktas mot sådana områden där postverket har speciella förutsättningar och god konkurrenskraft. Postverkets rikstäckande kontorsnät utgör grunden för de nya tjänster som införts i postkassorna under det gångna budgetåret.

Postanstalterna tar sedan augusti 1974 emot insatser i Rikstotospelet. Under budgetåret förmedlades sammanlagt ca 4 milj. insatser till ett sammanlagt belopp av drygt 100 milj. kr.

I samband med att PKbanken bildades den 1 juli 1974 utökades postverkets bankservice. Kunderna kan använda bankböcker som utfärdats av PKbanken för insättningar och uttag i postverkets kassor samt genom lantbrevbärare. Fr. o. m. den 1 februari i år kan även kontantinlösen av PKbankscheckar ske hos postverket.

Vidare kan kunderna sedan september 1974 hos postverket ta ut pengar inte bara på PKbankens utan också på andra bankers böcker. Under budgetåret förmedlades 255 000 uttag på andra bankböcker än PKbankens.

En ytterligare utvidgning av postverkets bankservice kan också bli aktuell. En utredning pågår också om möjligheterna att engagera de större postanstalterna i förmedlingen av vissa typer av lån i PKbanken.

Antalet betalnings- och bankuppdrag ökade under budgetåret 1974/75 med 5 % och det förmedlade beloppet med 19 %.

Övriga tjänster

En nyhet som har rönt ett stort intresse är förmedlingen av social service genom lantbrevbärare. Vid utgången av budgetåret 1974/75 hade 52 kommuner träffat avtal med postverket, och nära 700 av landets 2 700 lantbrevbäringslinjer var engagerade i den sociala servicen. Dessutom pågick förhandlingar med ett 30-tal kommuner om avtal som berör 350–400 linjer.

2.2.2 Postgirot

1970 års utredning rörande förhållandet mellan bankgiro och postgiro (Fi 1970:70) har f. n. i uppdrag att undersöka möjligheterna att samordna postgiro- och bankgirorelserna. Förutsättningarna för postgirorelsen kan därigenom bli förändrade. Oavsett om en samordning av något slag kommer till stånd eller om de båda systemen kommer att kvarstå som två olika med varandra konkurrerande system är det troligt att den totala efterfrågan på gireringar kommer att öka och att en omstrukturering kommer att ske mot en allt större andel förmedlingar mellan konton och allt mindre andel

kontanta in- och utbetalningar via post- och bankkassor.

Postgirots expansion är bl. a. beroende av den avgiftspolitik som måste föras.

Postgirot betalar till poströrelsen en ersättning som ger full kostnads- täckning för de prestationer som främst i postkassorna utförs för postgirots räkning. Ersättningen innefattar ett mot särkostnaderna proportionellt bidrag till poströrelsens samkostnader och till förräntningen på statskapitalet.

Intäkterna i postgirorelsen består nästan uteslutande av räntor och avgifter. Räntorna utgör f. n. den tyngre posten. Ränteintäkterna kommer från PKbanken, som förvaltar de medel som står inne på icke räntebärande postgirokonton. Postgirots ekonomi är därför mycket känslig för diskontoförändringar. En sänkning av diskontot med en procentenhet kan t. ex. i nuläget beräknas medföra en resultatförsämring på ca 35 å 40 milj. kr. per år. När postgirot tidigare ingick i Postbanken kunde en utjämning ske genom att de övriga rörelsegrenarna i Postbanken påverkades i motsatt riktning av en diskontosänkning. Dessa utjämningsmöjligheter upphörde i samband med att PKbanken bildades. Samtidigt minskade postgirots ränteintäkter, när de räntebärande girokapitalkontona överfördes till PKbanken. Postgirot har därmed blivit mer beroende av avgiftsfinansiering än tidigare. Postgirot konkurrerar vidare med bankgirot som i princip inte tar ut avgifter. Kostnaderna belastar i stället de till bankgirot anslutna bankerna.

Grunden för postgirots betalningsförmedling är de tre tjänsterna girering, inbetalning och utbetalning. Som ett komplement till dem har bl. a. ett sortiment av speciella företagstjänster utvecklats. De viktigaste av dessa är inbetalningsservice-OCR (inbetalningsservice med utnyttjande av optisk läsning), fakturabetalningsservice och hyresredovisning. De innebär alla ett större engagemang än eljest i fråga om bl. a. redovisning från postgirots sida och därmed avlastning av arbete från kunden. Särskilt långtgående är postgirots åtaganden vid fakturabetalningsservice och hyresredovisning, bl. a. genom att postgirot bevakar förfallodagar. Dessa serviceformer bygger på utnyttjande av datateknik och på samordning av kundens och postgirots datarutiner. Postgirot bedriver även utlandsrörelse och utnyttjar därvid dels det internationella postgirosamarbetet, dels kontakter med banker i andra länder.

Autogiro är en ny tjänst som introducerades under året. Innehavare av postgiro- eller personkonto kan ge postgirot fullmakt att ombesörja regelbundet återkommande betalningar till en viss betalningsmottagare genom direktavdrag från kontot. Autogiro är en produkt som är väl lämpad för t. ex. betalning av hyror och försäkringspremier.

Antalet betalningar via de icke räntebärande postgirokontona ökade under kalenderåret 1975 med 4,5 % till 283 milj. varav 158 milj. var inbetalningar, 50 milj. utbetalningar och 75 milj. gireringar. Det förmedlade beloppet steg med 16 % till 1 564 miljarder kronor.

Postgirots andel av det via postgiro och bankgiro totalt förmedlade be-

loppet uppgick enligt en särskild undersökning under tredje kvartalet 1975 till nära 88 %.

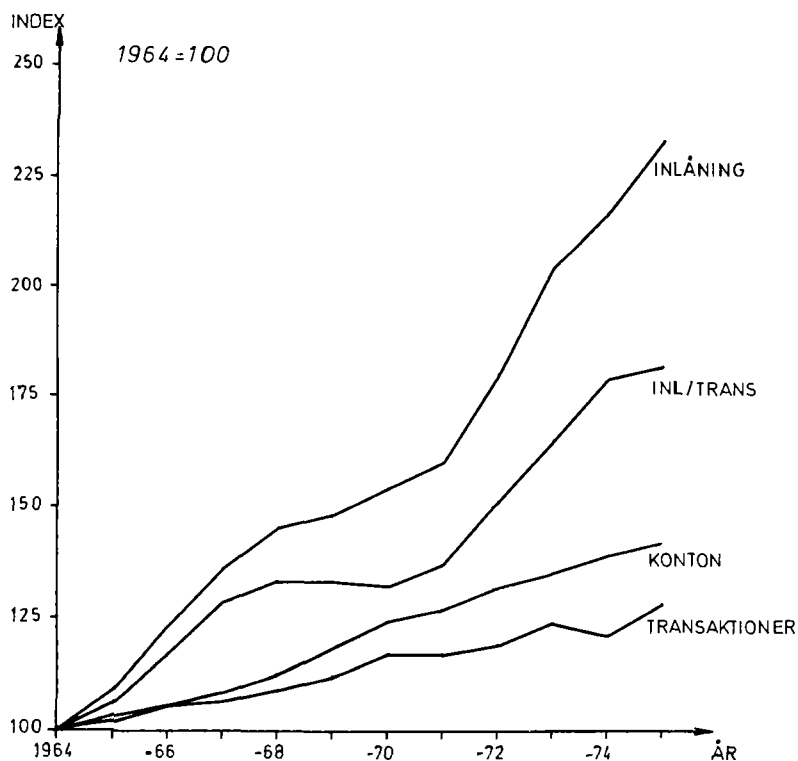
Den 31 december 1975 var antalet postgirokonton 710 000 (föregående år 693 000). PKbankens personkonton som handhas av postgirot uppgick vid samma tidpunkt till 1,1 milj.

Kontohavarnas tillgodohavande på de icke räntebärande postgirokontona ökade under år 1975 med 24 % eller med 1 473 milj. kr. till 7 721 milj. kr. vid årets slut. I månadsmedeltal räknat steg behållningen med 17 % till 4 874 milj. kr.

Postgirots utlandsrörelse fortsätter att expandera. Under år 1975 förmedlades 1 227 000 betalningsuppdrag till ett sammanlagt belopp av 3 438 milj. kr., vilket innebär en ökning med 12 respektive 19 %.

I samband med bildandet av PKbanken har postgirots marknadsorganisation fått en ny utformning. Utöver den centrala marknadsfunktionen vid postgirot i Stockholm finns regionalt placerade postgirokonsulenter och postgiroombud, som bedriver dels säljverksamhet dels informationsverksamhet för att sprida och vidga kunskaperna om de olika tjänsterna.

Postgirot svarar för 12 % av verkets kostnader. Postgirotörelsens volymutveckling framgår av följande diagram (fig. 3).



Figur 3. Förändring i postgirots rörelsevolym under perioden 1964-1974.

2.2.3 Diligenströrelsen

Postverkets diligenstrafik är en bussrörelse helt koncentrerad till den del av landet som ligger norr om en linje Östersund–Sollefteå. De områden som betjänas utgörs till största delen av glesbygder.

Genomförandet av de nya bestämmelserna för statliga och kommunala bidrag till olönsam busstrafik på landsbygden medförde en viss minskning av linjetrafiken under budgetåret 1974/75. Beställningstrafiken ökade däremot avsevärt, främst p. g. a. att militära s. k. permittentresor och vecko-slutsresor för gymnasieelever tillkom under året.

Diligenstrafikens utveckling under de senaste två budgetåren framgår av följande tabell:

	1974/75	1973/74
Antal resande, milj.	3,0	3,4
Trafikerad väglängd, km	7 900	8 200
Antal trafik kilometer, milj.	14,6	14,8
Omsättning, milj. kr.	39,8	33,7

Den totala omsättningen i diligenstrafiken steg under budgetåret med 18 % till 39,8 milj. kr. (föregående år 33,7 milj. kr.) Resande- och godstrafiken svarade för 65 % av intäkterna och postbefordran för 20 %. Övriga intäkter utgörs huvudsakligen av kommunala och statliga driftbidrag.

Diligenströrelsen har en egen från postverket i övrigt artschild marknadsföring, produktionssystemutveckling och produktionsapparat. Det ekonomiska utfallet är möjligt att säredivisa från postverksamheten i övrigt och diligenströrelsen bildar redan i dag ett eget verksamhetsområde med egen årsredovisning. Postverkets diligenstrafik anses därför böra ha en självständig ställning i organisationen.

2.2.4 Postverkets industrier

Postverket har flera industriella anläggningar. Verksamheten tillgodoser i första hand verkets egna behov. Förutom ett frimärkstryckeri driver postverket ett blankett- och boktryckeri, en mekanisk verkstad och en bilverkstad i Stockholm, bussverkstäder i Lycksele och Umeå samt en bil- och reparationsverkstad i Malmö.

Tryckeriet som arbetar under krav på hög leveransberedskap svarar för tryckning av speciella blanketter liksom av konventionellt tryck. Tryckeriet utför också uppdrag åt utomstående kunder, bl. a. tryckning av skattsedlar och av sådana postblanketter som utformas för att speciellt passa beställaren.

Mekaniska verkstaden i Stockholm utvecklar och tillverkar specialprodukter, t. ex. sorteringsfack, brevstämpningsmaskiner och brevlådor. Verkstaden svarar också bl. a. för underhåll av postala transport- och sorteringsanordningar.

Bilverkstäderna utför service och reparationer av verkets fordonspark i Stockholms- och Malmöområdena. Bussverkstäderna i Lycksele och Umeå svarar för underhåll och reparation av diligensrörelsens busspark.

Omsättningen vid industrierna ökade under budgetåret 1974/75 med 13 milj. kr. till 75,5 milj. kr. och fördelade sig på följande sätt:

	1974/75	1973/74
Tryckeriet	50,4	41,8
Mekaniska verkstaden i Stockholm	10,6	9,2
Bilverkstaden i Stockholm	7,2	6,4
Bil- och reparationsverkstaden i Malmö	1,0	–
Bussverkstäderna	6,3	5,1
SUMMA	75,5	62,5

Industrierna anses uppfylla kriterierna på en fristående resultatenhet och utgör därför ett särskilt verksamhetsområde i postverket.

2.2.5 *Frimärksrörelsen*

Frimärksrörelsen omfattar i stort följande arbetsuppgifter:

- tillhandahålla frankotecken och ansvara för frankostämpplingsverksamheten
- medverka i strävandena att öka brevetrafiken
- filateliförsäljning
- vissa smärre uppgifter (t. ex. tillhandahålla statsstämplar).

Rörelsegrenen har en egen från postverket skild produktionssystemutveckling och produktionsapparat. Beträffande viss del av verksamheten (filateliområdet) finns också en från postverksamheten i övrigt artskild marknad. När det gäller resultatet kan kostnadsbilden påverkas. Intäktsbilden kan påverkas i de fall man har en extern marknad, dvs. i stort sett inom filateliverksamheten.

Postens Filateliavdelning (PFA) säljer aktuella frimärken och märken från de senaste 4–5 åren, förstadagsbrev, present- och årssatser samt s. k. kilovara (frimärksmakulatur). PFA har direktförsäljning i särskilda kassor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Helsingborg. Större delen av försäljningen sker dock genom abonnemang eller per postorder. Under budgetåret 1974/75 ökade antalet abonnemang från 72 200 till 86 700. Ca 10 000 abonnemang avser kunder i utlandet. PFA:s omsättning utgjorde närmare 32 milj. kr.

2.2.6 *Postens Adressregister (PAR)*

Postens Adressregister (PAR) är en serviceenhet som betjänar näringsliv, stat, kommun, organisationer m. fl. genom att tillhandahålla adresser som

kan användas vid information och reklam per post. PAR åtar sig också andra uppdrag som har samband med adressering och distribution per post.

Verksamheten vid PAR ökade under det gångna budgetåret liksom den har gjort under en lång följd av år. Antalet uppdrag steg från 9 700 under budgetåret 1973/74 till 10 400 under 1974/75. Av uppdragen kom 8 300 från kunder utanför postverket (föregående budgetår 7 500). Antalet iordningställda försändelser minskade från 105 till 90 milj., medan antalet utförda adresstryck var oförändrat 28 milj. Omsättningen steg från 27,2 till 30 milj. kr.

PAR har sitt huvudkontor i Stockholm och filialer i Göteborg och Malmö.

PAR:s verksamhet har ett starkt samband med brevrörelsen genom att stärka direktreklamens konkurrenskraft gentemot andra media, t. ex. tidningsreklam. Enheten har en egen från postverksamheten artschild marknadsföring och produktionssystemutveckling. Det är också möjligt att för PAR mäta och påverka det ekonomiska resultatet. PAR:s verksamhetsområde anses därför böra hållas ihop inom en separat resultatenhet som arbetar under vissa restriktioner, dvs. policy och marknadsplan måste samordnas med brevrörelsen.

2.2.7 Postverkets centralupphandling

Postverkets centralupphandling i Stockholm betjänar dels postverket, dels en stor del av den övriga statsförvaltningen. Fristående kunder anlitar centralupphandlingen framför allt för anskaffning av kontorsmaskiner och kontorsmateriel. En kontorsmaskinverkstad som är knuten till centralupphandlingen utför service åt postverket och åt statliga myndigheter i Stockholmsområdet.

Omsättningen vid postverkets centralupphandling uppgick under budgetåret 1974/75 till 196,7 milj. kr. (föregående år 146,8).

Centralupphandlingen är artschild från postverksamheten i övrigt.

2.2.8 Fastighetsförvaltningen

Postverket äger 175 byggnader, varav 165 används av postverket. En särskild enhet i centralförvaltningen svarar för verkets fastighetsförvaltning. Större delen av de lokaler som används av postverket är förhyrda.

2.3 Ekonomi

2.3.1 Krav och föreskrifter

Som affärsdrivande verk har postverket i princip att med sina löpande intäkter täcka de löpande kostnaderna inklusive avskrivningar på anläggningarnas nuvärde samt ränta beräknad efter den statliga normalräntefoten

på det av staten tillhandahållna kapitalet för investeringar m. m., det s. k. statskapitalet. Finansiering av investeringar i fastigheter samt diligensrörelsens rullande materiel sker över statsbudgeten, sedan investeringarnas omfattning och inriktning beslutats av statsmakterna. Till förfogande för finansieringen står i första hand årets avskrivningar. I den mån dessa inte täcker medelsbehovet för hela den planerade investeringsvolymen tillskjuter statsmakterna erforderligt kapital i form av investeringsbemyndiganden. Dessa tillskott ingår i statskapitalet. Jämförelsevis betydande investeringar i maskiner, inventarier, bilar m. m. finansieras av postverket med rörelsemedel.

Det finns ingen ovillkorlig förräntningsplikt i fråga om statskapitalet men postverket eftersträvar årliga överskott som över en längre tidsperiod motsvarar en skäligen förräntning av det investerade statskapitalet. Som allmännyttigt statligt företag eftersträvar postverket totalt sett ingen vinst utöver denna förräntning. För den senaste femårsperioden uppgick statskapitalet i genomsnitt till 260 milj. kr. och den genomsnittliga avkastningen till 7,8 %, vilket är något mer än det för perioden gällande förräntningskravet. Regeringen fastställer efter förslag från postverket avgifterna för brev, postkort, korsband och postanvisningar samt avgifterna för assurances, rekommendation och postförskott. Dessa avgifter svarar för den dominerande delen av intäkterna. Postverket fastställer avgifterna för paket, postgirotjänster, mass- och grupp-korsband samt för expressutdelning.

2.3.2 *Intäkter och kostnader*

Det dominerande kostnadsslaget i postverket är personalkostnaderna. Av de totala rörelsekostnaderna budgetåret 1974/75, drygt 2,8 miljarder kronor, uppgick personalkostnaderna till nära 2,3 miljarder kronor eller drygt 80 %. Dessa kostnader ökar numera allt snabbare delvis beroende på de låglönesatsningar som skett på senare år. Under budgetåret 1974/75 steg personalkostnaderna med 18 %. Antalet årsarbetskrafter steg samtidigt med endast 2 %. Som jämförelse kan nämnas att de s. k. sakkostnaderna ökade samma år med 10 %. 1975 års avtalsrörelse innebär personalkostnadsökningar på sammanlagt 36 % för de båda åren 1975 och 1976.

Portointäkterna, som svarar för mer än hälften av verkets rörelseintäkter, ökade efter korrigering för viss redovisningsförändring i förhållande till föregående år under budgetåret 1974/75 med 12 % till 1 776,2 milj. kr. Om man bortser från vissa stora extraordinära postsändningar under budgetåret 1973/74 ökade portointäkterna volymmässigt med 4 %, vilket får anses normalt med hänsyn till den rådande konjunkturutvecklingen.

Den näst största inkomstkällan är postgirots ränteintäkter, som främst avser medel på inlåningsräkning i PKbanken. Intäkterna uppgick under budgetåret 1974/75 till 404,8 milj. kr.

Ersättning för postverkets entreprenadverksamhet för PKbankens räkning

uppgick till 200,3 milj. kr.

Postverket eftersträvar att varje rörelsegren skall täcka sina särkostnader och dessutom bidra till att täcka de för rörelsegrenarna gemensamma kostnaderna. När det gäller tidnings- och diligensrörelserna har verket emellertid hittills inte kunnat tillämpa taxor som ens ger särkostnadstäckning. Underskottet i tidningsrörelsen uppgick för budgetåret 1974/75 till ca 85 milj. kr.

Regeringen har i prop. 1975/76:127 föreslagit riksdagen att ett i vissa hänseenden reviderat avgiftssystem införs i postverkets tidningsrörelse. Enligt förslaget skall avgifterna under en 15-årsperiod höjas till full särkostnadstäckning. Dessutom föreslås att postverket erhåller ett anslag över statsbudgeten för täckande av särkostnadsunderskottet i tidningsrörelsen. För budgetåret 1976/77 föreslås anslaget utgå med 90 milj. kr.

Underskottet i diligensrörelsen har under budgetåret 1974/75 minskat till ca 10 milj. kr. till följd av ökade statliga och kommunala bidrag till olönsam busstrafik på landsbygden.

De totala intäkterna för budgetåret 1974/75 översteg kostnaderna med 1,1 milj. kr.

I nedanstående tabell visas den ekonomiska utvecklingen för femårsperioden 1970/71–1974/75 (milj. kr.).

	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Intäkter i rörelsen	2 517	2 620	2 966	3 312	2 852
varav porton o tidn. avg.	1 215	1 350	1 587	1 716	1 969
ränteintäkter i					
Postbanken	1 138	1 089	1 161	1 339	—
ränteintäkter i					
postgirot	—	—	—	—	405
entreprenaders.					
fr. PKbanken	—	—	—	—	200
Kostnader i rörelsen	2 484	2 615	2 783	3 136	2 846
varav pers. kostnader	1 393	1 606	1 728	1 937	2 284
räntekostn. i					
Postbanken	709	582	600	692	—
sakkostnader	369	405	427	474	523
avskrivn. enl. plan	14	23	28	34	39
Investeringar	79	84	134	90	91
Genomsnittl. statskapital	178	215	272	330	305
Förräntning av					
statskapitalet	12	— 58	126	20	1
Förräntning av stats-					
kapitalet i procent	6,5	— 26,8	46,5	5,9	0,4

Investeringarna och deras grad av självfinansiering under perioden 1970/1971–1974/75 visas i följande tabell (milj. kr.).

	Investeringar, milj. kr.					Avskrivningar, milj. kr.				
	1970/71	71/72	72/73	73/74	74/75	1970/71	71/72	72/73	73/74	74/75
Byggnader och tomter	41,3	33,2	93,6	44,3	36,3	5,5	6,2	7,3	30,2	9,7
Motorfordon m. m.	10,0	8,7	5,0	5,8	7,9	7,7	8,7	9,5	9,5	10,0
Maskiner och invent.	15,1	42,5	35,2	39,7	45,3	11,6	19,2	24,2	28,7	19,6
Aktier i dotterbolag	0,8	–	–	–	1,9	–	1,5	–	–	–
Aktier, övriga	12,0	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Summa	79,2	84,4	133,8	89,8	91,4	24,8	35,6	41,0	68,4	39,3
Därav: Investeringar resp. avskrivn. avseende objekt som finansieras över statsbudgeten	51,3	41,9	98,6	50,1	46,1	13,2	14,9	16,8	39,7	19,7

2.3.3 Rationalisering

Postverket strävar efter att genom marknadsföring och rationalisering möta de kraftiga kostnadsökningarna med en ökning av intäkterna och en fortlöpande effektivisering av verksamheten. Kravet på att verket måste hålla ett rikstäckande servicenät med ett stort antal, ofta små arbetsställen gör att mekaniseringsmöjligheterna dock är starkt begränsade. Dessutom är en stor del av arbetsuppgifterna, t. ex. kassatjänst och brevbäring, av sådan natur att de även vid större arbetsställen måste utföras manuellt. Till detta kommer att urbaniseringen kräver ökad arbetskraftsinsats även vid oförändrad postmängd.

Dessa förhållanden medför att produktivitetsförbättringar i postverket blir relativt blygsamma jämfört med mera kapitalintensiva verksamheter. Under den senaste femårsperioden var förbättringen inom den allmänna postförreelsen i genomsnitt drygt 1 procent per år.

Förutom den rationalisering som sker genom den fortlöpande anpassningen av serviceorganisationen sker en ökad mekanisering av arbetet i den utsträckning detta är möjligt.

En maskinell brevsorteringsanläggning vid Stockholms bangårdspostkontor är nu i bruk. Vardagar utom lördagar sorteras i genomsnitt ca 250 000 försändelser per dygn i anläggningen.

Paketsorteringsanläggningar, maskinella transportanordningar och andra mekaniska hjälpmedel som underlättar posthanteringen har under senare år installerats på ett flertal postanstalter.

400 elektroniskt utrustade postkassamaskiner har hittills installerats. Erfarenheterna från den praktiska användningen av maskinerna är positiva. Efter hand kommer takten i installationerna att öka, och under budgetåret 1975/76 är det avsett att 200 maskiner per kvartal skall installeras. Enligt

planerna skall år 1978 ca 2 600 kassamaskiner vara installerade vid de 750 största postanstalterna.

Postkassamaskinerna medför en säkrare kassatjänst. De underlättar också kassörernas arbete och gör det möjligt att rationalisera det efterföljande redovisnings- och revisionsarbetet. De skapar vidare bättre förutsättningar för en utvidgning av postverkets servicesortiment.

Postgirot har fortlöpande byggt upp en datorutrustning som för närvarande torde vara en av landets största och mest mångsidiga. En fortlöpande anpassning sker dels till utvecklingen på ADB-området, dels till postverkets behov av central datorkapacitet.

Den rationalisering som pågår inom postgirot innebär bl. a. en successiv övergång till nya girerings- och utbetalningsblanketter, anpassade för maskinell optisk läsning och sortering. Totalt sett leder förändringen till väsentliga fördelar. Framför allt bidrar rationaliseringen till att postgirot kan hålla driftkostnaderna nere och trots ökande verksamhet behandla alla betalningsuppdrag samma dag som de kommer in.

2.3.4 Framtidsutsikter

Ökningen av postverkets kostnader under senare år har som nämnts krävt flera portohöjningar. För att motverka behovet av ytterligare avgiftshöjningar med åtföljande efterfrågebortfall har aktiva marknadsförings- och rationaliseringsinsatser vidtagits under de senaste åren. Trots sådana åtgärder och en fortsatt ytterligare effektivisering av verksamheten kan – med sannolika kostnadsökningar under återstoden av 1970-talet – ytterligare avgiftshöjningar rimligen inte undvikas. För att postverket skall kunna hävda sig på marknaden och därtill erbjuda sina tjänster till lägsta möjliga pris är det av stor betydelse att avgifterna inte höjs mera än vad som fordras för att täcka kostnaderna och för att förränta statskapitalet. Postverket har hittills haft mycket små möjligheter att genom varierande avskrivningar på anläggningar samt via lagervärdering göra erforderliga resultatdispositioner. I syfte att kunna utjämna resultatet mellan goda och dåliga år föreslår chefen för finansdepartementet i prop. 1975/76:100 bil. 1, avsnittet Särskilda frågor, att en konsolideringsfond skall inrättas för postverket. Överskott utöver skälig ränta på statskapitalet skall kunna avsättas till konsolideringsfonden. Postverket skall efter regeringens prövning kunna utnyttja fonderade medel i syfte att tidsmässigt bättre anpassa taxeåtgärder till marknadsförutsättningarna.

Riksdagen beslöt i enlighet med förslaget (FiU 1975/76:20, rskr 1975/76:173).

Postverket räknar med ökade behov av investeringsmedel i framtiden. Detta sammanhänger bl. a. med ökade satsningar på större mekaniserade postterminaler. Investeringarna kommer att dels medföra rationaliseringsinsatser, dels ge ytterligare förbättrad service åt allmänhet och företag.

2.4 Nuvarande organisation

2.4.1 Principer

Postverkets nuvarande administrativa uppbyggnad har sin grund i statsmakternas beslut år 1964 (prop. 1964:141, SU 1964:136, rskr 1964:295). År 1965 omorganiserades centralförvaltningen med sikte på en funktionell uppdelning av arbetsuppgifterna mellan huvudenheterna, en utbyggnad i rationaliseringssyfte av vissa enheter samt en viss delegering av befogenheter till distriktsförvaltningarna. Distriktsförvaltningen har i stort sett varit oförändrad under de senaste tre decennierna.

Organisationen är funktionellt uppbyggd enligt linje/stabsprincipen och det har bl. a. eftersträövats att till samma enhet i centralförvaltningen föra funktionellt likartade uppgifter. Man räknade vid organisationens införande med att på detta sätt uppnå främst klarare ansvarsgränser, ett bättre resursutnyttjande och en mer enhetlig ärendebehandling än vad som var möjligt i den föregående organisationen.

Högsta beslutande organ är postverkets styrelse. Verkets ledning utövas av generaldirektören. Central- och distriktsförvaltningarna har samordnande och ledande arbetsuppgifter och verkar för likformighet och enhetlighet inom den totala förvaltningen.

I det följande lämnas en kort beskrivning av postverkets nuvarande organisation. En tablå som visar huvuddragen av denna bör fogas till regeringsprotokollet som *bilaga 1*.

2.4.2 Centralförvaltningen

Postverkets styrelse är en kollegialt beslutande lekmanstyrelse, vari generaldirektören är ordförande. Den består vidare av 9 av regeringen utsedda ledamöter, varav en representant för PKbanken och två personalföreträdare.

Den centrala förvaltningen, som ligger i Stockholm, är organiserad på tre huvudenheter: driftenheten, ekonomienheten och postgirot. De två förstnämnda består av sammanlagt sex byråer medan postgirot indelas i fyra avdelningar. Som stabsavdelningar åt generaldirektören och centrala direktionen – bl. a. i avvaktan på omorganisation – har inrättats ett plansekretariat, en AR-avdelning och en enhet för intern revision.

Driftenheten omfattar följande fyra byråer med de huvuduppgifter som anges.

Driftbyrån är centralt organ för drift- och organisationsfrågor. Sålunda svarar byrån bl. a. för arbetstidsfrågor, lokalplanering och lokalanskaffning, kassatjänsten vid postanstalterna, postservicen på landsbygden, postutdelning, postbefordran, postverkets försvarsberedskap och fältposten.

Intendentsbyrån är centralt organ för intendenturfrågor. Byrån svarar bl. a. för kontorsservice, frimärksstyckeri, blankettryckeri och postens filateliavdelning. Intendentsbyrån handhar också inköp och förrådshållning

av materiel samt postverkets industriella verksamhet. Genom den s. k. centralupphandlingen inköps kontorsmateriel för statsförvaltningens räkning.

Kanslibyrån är centralt organ för författningar och juridiska frågor. Byrån svarar bl. a. för utveckling och samordning av postverkets författningar och blanketter samt utgivning av poststyrelsens cirkulär. Till kanslibyrån hör postmuséet, den centrala presstjänsten och utrikesavdelningen.

Personalbyrån är centralt organ för personalfrågor. Inom personalbyrån sker samordningen av postverkets allmänna personalpolitik och planerings- och utvecklingsarbete inom det personaladministrativa området. Vidare handläggs bl. a. frågor rörande anställning, befordran, löner, personalvård, rekrytering och utbildning. Personalbyrån ansvarar också för företagsnämndsverksamheten i postverket.

Ekonomienheten har två byråer med följande huvuduppgifter.

Ekonomibyrån är centralt organ för ekonomiska frågor. Byrån svarar bl. a. för postverkets budgetsystem, utveckling av system för kostnadskontroll samt regler för kalkylering och kostnadsberäkningar för produkter/tjänster. Vidare svarar man för postverkets driftstat, huvudbokföring och bokslut, resultatprognoser och statistik.

Kommersiella byrån är centralt organ för allmänna poströrelsens marknads- och servicefrågor. Sålunda svarar byrån bl. a. för marknadsföringsplanering, prissättning, produktutveckling och reklam m. m. för produkterna inom brevrörelsen och paketrörelsen samt för kassatjänstens produkter. Till kommersiella byrån hör postens adressregister och reklamationsskontoret.

Postgirots fyra avdelningar har följande arbetsuppgifter.

Allmänna avdelningen handhar bl. a. policy- och servicefrågor i postgirotörelsen samt servicefrågor betr. PKbankens spar- och personkontorörelser. Vidare utarbetas handböcker och cirkulär i postgirotörelsen och för PKbankens räkning. Avdelningen handhar också PR-verksamhet, press-tjänst och juridiska ärenden i postgirotörelsen.

Driftavdelningen handhar postgirots centrala bokföring, postgirots kassaexpedition, lokaler och kontorsservice. Avdelningen handhar också personalfrågorna inom postgirot samt administrerar postgirots utlandsrörelse.

Marknadsavdelningen handhar bl. a. postgirots konsulentverksamhet, marknadsbevakning och marknadsföringsplanering, utformning av reklam för postgirots tjänster samt utveckling av produkter och tjänster inom girotörelsen.

Organisationsavdelningen handhar slutligen bl. a. organisationsfrågor avseende postgirots centrala bokföring, ADB-utveckling inom postgirot samt driften vid postverkets datacentraler.

2.4.3 Distriktsförvaltningen

Regionalt är landet indelat i sju postdistrikt. Den regionala förvaltningen handhas av sju postdirektioner, en för varje distrikt. Distrikten är i sin tur indelade i förvaltningsområden. Distriktshuvudorter är Boden, Sundsvall, Gävle, Stockholm, Linköping, Malmö och Göteborg. Distrikten lyder under chefen för driftenheten.

Ett postdistrikt är indelat i fyra avdelningar, nämligen drift-, intendentur-, kansli- och personalavdelningarna.

Postdirektionerna utövar den direkta ledningen över lokalförvaltningens postkontor.

En karta över postverkets nuvarande regionala indelning bör fogas till regeringsprotokollet som *bilaga 2*.

2.4.4 Lokalförvaltningen

Den lokala förvaltningen ombesörjs av postkontoren som varterdera förestås av en postmästare. Under postkontoren sorterar övriga postanstalter och postanordningar såsom postexpeditioner, poststationer, postställen, postombud, lantbrevbäringslinjer m. m. En postmästare administrerar dels den egna postanstalten, dels i regel ett kringliggande förvaltningsområde. Övriga postanstalter inom området är postexpeditioner eller poststationer. Den 31 december 1975 fanns 156 postkontor, 1688 postexpeditioner och 286 poststationer.

2.4.5 Serviceorganisationen

Eftersom befolkningstäthet och bebyggelsestruktur är mycket varierande i olika delar av landet, är det naturligt att behovet av postservice tillgodoses på olika sätt. I tätorter med minst 200 hushåll inom den sammanhängande bebyggelsen betjänas kunderna i regel genom postanstalt och stadsbrevbäring (tätortsservice). Inom mindre tätorter och på landsbygden, där kundunderlaget inte är tillräckligt för att postanstalt och stadsbrevbäring skall kunna inrättas, betjänas kunderna i regel genom lantbrevbäring. Lantbrevbäringsnätets totala linjelängd uppgick år 1975 till nära 200 000 km.

Billinjerna svarar nu för 99 % av den totala linjelängden.

I glesbygdsmråde där antalet hushåll inte är tillräckligt för fast postanstalt eller lantbrevbäring betjänas kunderna genom postväskor. Lantbrevbäring kan i vissa fall kompletteras med s. k. postställe. Post till och från postställe samt postväskor befordras i allmänhet med linjetrafik eller andra reguljära trafikmedel. Genom lantbrevbärare, postställen och postväskor kan kunderna på landsbygden få i stort sett samma slags postärenden uträttade som vid en postanstalt.

Antalet hushåll i landet ökar fortlöpande, delvis till följd av befolknings-

ökningen men också p. g. a. att det genomsnittliga antalet personer per hushåll minskar. Under budgetåret 1974/75 ökade antalet hushåll med 60 000 och uppgår nu till 3,7 milj. Antalet hushåll i tätorterna ökar snabbare än i landet som helhet. Nya bostadsområden växer upp, och posten måste fortlöpande bygga ut sin serviceorganisation i tätorterna. Samtidigt sker en anpassning till andra förändringar i boendestrukturen.

Sammantaget kan postverkets serviceapparat belysas av följande jämförande tabell.

Postverkets serviceenheter	31 dec. 1974	31 dec. 1973
Postanstalter i tätort	1 595	1 587
Postanstalter på landsbygd	646	768
Lantbrevbäringslinjer	2 714	2 729
Stadsbrevbäringsdistrikt	6 499	6 343
Postställen	175	31
Postombud	284	361
Postväskor	4 433	4 514
Brevlådor	40 120	39 847

2.4.6 Bolag

För att komplettera bilden av postverkets verksamhet och organisation bör nämnas att verket har två helägda dotterbolag, Fastighets AB Certus och Tidningstjänst AB. Postverket har vidare 10 % av aktierna i AB ID-kort samt 45 % av aktierna i Umeå Bussgarage AB.

Tidningstjänst AB, TAB, bildades i augusti 1969 och har till uppgift att organisera och administrera samdistribution av dagstidningar och att i samband därmed förmedla statlig samdistributionsrabatt. TAB erbjuder också tidningarna service på närliggande områden, såsom packsalsorganisation, lokala och regionala transporter, adress- och registerservice m. m. Rörelsen drivs i konkurrens med tidningsägda distributionsföretag. Genom en hård rationalisering söker bolaget sänka distributionskostnaderna och förbättra servicen åt tidningarna.

Omsättningen under budgetåret 1974/75 uppgick till 111,1 milj. kr. och den redovisade nettovinsten till 0,2 milj. kr.

Fastighetsaktiebolaget Certus bildades år 1965 och har till uppgift att vid behov förvärva och övergångsvis förvalta fastigheter för postverkets räkning. Under budgetåret 1974/75 har bolaget inte ägt någon fastighet.

2.5 Personal

Postverket hade den 1 januari 1976 över 58 000 anställda och är därmed landets största arbetsgivare. Som framgår av nedanstående tabell arbetade ca 56 % på heltid, nära 22 % på minst halvtid och ca 22 % på mindre än halvtid.

Personalgrupper	Antal anställda med			
	heltid	minst halvtid	mindre än halvtid	Totalt
Postbehandlingspersonal	16 570	6 436	9 047	32 053
därav lantbrevbärar- personal	1 798	666	6	2 470
Kassapersonal	7 531	3 726	1 933	13 190
Kontorspersonal	4 891	1 516	559	6 966
Industripersonal	675	—	—	675
Diligenspersonal	403	34	28	465
Administrativ personal ¹	2 064	10	—	2 074
Teknisk personal	189	—	—	189
Datapersonal	218	1	—	219
Övrig personal	231	792	1 352	2 375
Summa	32 772	12 515	12 919	58 206
%	56,3	21,5	22,2	100,0

¹Inkl. A-stationsmästare, dvs. föreståndarna för de större postexpeditionerna.

Postverkets egenskap av landsomfattande serviceföretag medför speciella problem när det gäller att anpassa insatserna av personal till de starkt växande arbetsmängderna. Viss del av arbetet pågår dygnet runt. Med hänsyn till arbetets art måste personalen rekryteras och utbildas på flera olika sätt.

Postverkets personal fördelade sig den 1 januari 1976 på olika förvaltningar enligt nedanstående sammanställning:

Antal	%	
Centralförvaltningen exklusive postgirot	2 349	4,0
Postgirot	5 131	8,8
Södra distriktet	8 741	15,0
Västra distriktet	9 833	16,9
Östra distriktet	5 738	9,9
Stockholms distrikt	13 116	22,5
Mellersta distriktet	6 398	11,0
Nedre norra distriktet	3 362	5,8
Övre norra distriktet	3 538	6,1
Summa	58 206	100,0

Postverkets personalutveckling under de senaste åren framgår av följande översikt.

	1969/ 1970	1970/ 1971	1971/ 1972	1972/ 1973	1973/ 1974	1974/ 1975	1975/ 1976
Antal års- arbetskrafter	37 400	38 400	40 800	41 100	41 600	42 500	43 000
Total perso- nalstyrka den 1 januari	47 700	49 600	53 400	54 300	55 400	56 500	58 200

Postverket förutser med nuvarande organisation en årlig personalökning med ca 250 årsarbetskrafter.

Personalen är fackligt organiserad i huvudsak i följande föreningar och förbund.

Posttjänstemännens Förening, PF, som tillhör TCO, organiserar den administrativa personalen i postverket, arbetsledarna inom kassaområdet, stationsmästarna vid de större postexpeditionerna samt postexpeditörerna. För närvarande har PF 5 500 medlemmar.

Statsanställdas Förbund, SF, som är ett förbund inom LO, organiserar genom sin postsektion all postbehandlingspersonal, även arbetsledare, annan kassapersonal än postexpeditörer, stationsmästarna vid de mindre postexpeditionerna samt industri- och diligenspersonalen. F. n. har SF-3 32 000 medlemmar i postverket.

Statstjänstemannaförbundet, ST, som tillhör TCO, organiserar genom sin postavdelning i princip all kontorspersonal. För närvarande har ST-post 6 300 medlemmar i postverket, merparten anställda inom postgirot.

3 Motiv för en ny organisation

Omorganisationen år 1965 skapade nödvändiga förutsättningar för postverket att möta de stora förändringar som skulle komma under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet. Sett mot ett framtida perspektiv fordras nu en fortsatt administrativ utveckling. Postverket står nu inför omfattande utvecklings- och planeringsuppgifter som en följd av det framtida större beroendet av omvärlden och marknaden och genom de snabba förändringarna på denna.

Det är nödvändigt att den centrala förvaltningen får en organisation inriktad på att kunna lösa utvecklings- och mer långsiktiga planeringsfrågor. Postverkets regionala förvaltning är nu organiserad på sju postdistrikt. Vid 1965 års omorganisation av postverket skedde ingen omprövning av dess

uppgifter. Regionalförvaltningen har i dag en utredande och övervakande funktion beträffande framför allt den lokala administrationen. Postverket ser det som önskvärt att delegera ansvaret för den löpande verksamheten helt till lokalförvaltningen. Samtidigt finns det ett behov av att avlasta centralförvaltningen arbetet med en rad kortsiktiga frågor för att ge större utrymme för att lösa utvecklings- och planeringsproblem. Föresättningar skapas härigenom för att ge regionförvaltningarna en ny roll som samordnings- och styrorgan, vilka arbetar relativt självständigt mot fastställda mål. Detta medför att en omprövning av den nuvarande regionala indelningen är ofrånkomlig.

Den omfattande lokala verksamheten, genom vilken praktiskt taget all produktion inom postverket sker, utförs av bl. a. 2 300 postanstalter. De är i förvaltningshänseende f. n. samlade i ca 160 enheter. Postverket ser det som angeläget att göra den lokala förvaltningen kompetent att handlägga de flesta av de frågor som berör verksamheten på den lokala nivån. Detta har bl. a. samband med att arbetsmiljöfrågorna ökar i betydelse och att synen på människans roll i arbetet förändras. Härur växer en demokratiseringsprocess fram. Detta ställer ökade krav på den lokala administrationen. Det är därför nödvändigt att se över den lokala administrationens struktur och omfattning samt formerna för samverkan inom och mellan de lokala tjänsteställena. Den lokala förvaltningen måste ges föresättningar att ta emot en delegering i största möjliga utsträckning av beslutsbefogenheter i frågor som hör samman med den löpande produktionen.

Den tekniska utvecklingen inom kommunikationsområdet och den därav ändrade marknadssituationen inverkar redan nu på postverkets verksamhet och kan på 10–15 års sikt beräknas slå igenom markant. Postverket måste nu möta dessa förändringar. Detta får till följd att det i organisationen måste skapas föresättningar för en kraftsamling på marknadssidan och produktionssystemsidan. I anslutning till kraven på en utvecklad planering och överflyttning av arbetsuppgifter från centralförvaltningen och regionförvaltningen till den lokala förvaltningen måste också den ekonomiska styrningen och planeringen utvecklas.

Verkets erfarenheter från den senaste 10-årsperioden och den väntade snabba utvecklingen på datakommunikationsområdet visar således sammanfattningsvis ett klart behov av att förvaltningsapparaten ges föresättningar att lösa utvecklings- och långsiktiga planeringsfrågor av gemensamt intresse för hela verket. I nuläget är den centrala förvaltningen kraftigt belastad med löpande ärenden av kortsiktig natur och den i löpande verksamhet styrande och samordnande funktionen har sin tyngdpunkt i centralförvaltningen. Distriktsförvaltningen (den regionala förvaltningen) har en kontrollerande funktion beträffande den lokala förvaltningen. Genom att omfördela dessa funktioner så att den regionala förvaltningen övertar mycket av den styrande och samordnande funktionen skapas föresättningar för dels ökade utvecklings- och planeringsinsatser hos centralförvaltningen, dels ökad mål-

styrning av den regionala förvaltningen.

Principen om en delegering av löpande produktionsuppgifter från centralförvaltningen ger förutsättningar för en väsentligt utökad förvaltningsdemokrati. Den lokala förvaltningen måste även av detta skäl utrustas med den kompetens och de organisatoriska förutsättningar som gör det möjligt att till lokal nivå delegera alla de frågor som hör samman med främst den löpande produktionen men även med vissa mindre frekventa men viktiga beslut t. ex. i fråga om resursupbyggnad, arbetsförhållanden och kundrelationer.

4 Postverkets förslag till ny organisation

4.1 Huvudorganisation

I förslaget till ny organisation för postverket ingår – liksom i nuläget – tre förvaltningsnivåer: centralförvaltningen, den regionala förvaltningen och den lokala förvaltningen. Arbets- och ansvarsfördelningen mellan nivåerna föreslås dock bli ändrad. I detta avsnitt återges indelningen i organisationsenheter på de olika nivåerna.

- Centralförvaltningen föreslås bli indelad i ett antal avdelningar och resultatenheter. Avdelningarna utgörs av två rörelsegränstaber för poströrelsen (brev-, paket- resp. kontorsrörelsen), av fyra funktionella stabsavdelningar med övergripande och ledande uppgifter samt av två staber åt verkschefen. Övriga resultatenheter utgörs av postgirot, postverkets industrier m. fl. enheter med avskiljbara verksamhetsområden.
- Den regionala indelningen av landet föreslås på sikt bli baserad på sju regioner. Regionbenämning och förläggningsort för den regionala förvaltningen överensstämmer. Följande regioner föreslås:
 - M a l m ö r e g i o n, omfattande Malmöhus, Kristianstads, Blekinge samt viss mindre del av Kronobergs län (540 000 hushåll).
 - G ö t e b o r g s r e g i o n, omfattande Göteborgs och Bohus, huvuddelen av Älvsborgs, Hallands samt huvuddelen av Skaraborgs län (690 000 hushåll).
 - L i n k ö p i n g s r e g i o n, omfattande Kalmar, Jönköpings, Östergötlands samt huvuddelen av Kronobergs och viss mindre del av Skaraborgs län (470 000 hushåll).
 - S t o c k h o l m s r e g i o n, omfattande Stockholms och Gotlands län (760 000 hushåll).
 - Ö r e b r o r e g i o n, omfattande Örebro, Värmlands, Södermanlands samt huvuddelarna av Västmanlands och Uppsala län (560 000 hushåll).
 - S u n d s v a l l s r e g i o n, omfattande Västernorrlands, Jämtlands, Gävleborgs, Kopparbergs samt vissa mindre delar av Västmanlands och Uppsala län (430 000 hushåll).
 - B o d e n s r e g i o n, omfattande Norrbottens och Västerbottens län (200 000 hushåll).

I den föreslagna regionindelningen, som grundar sig på postala krav, har i princip uppnåtts överensstämmelse med länsgränserna.

Lokalförvaltningen byggs upp av postområden. Ett postområde består av postanordningarna inom ett antal kommuner med i regel sammanhängande distributions- och transportorganisation. Postområdena utgör basen för den specialistbetonade administrationen i lokalförvaltningen.

Varje lokalförvaltning omfattar ett postområde. En indelning i ungefär 60 postområden är aktuell. Denna indelning förutsätts fortlöpande bli föremål för översyn och ändringar på grund av postala behov och samhälleliga förändringar.

Den dagliga postala driften och marknadsaktiviteterna ombesörjs genom ett nät av postkontor. Nätet består förutom av områdespostkontor, dvs. postkontor till vilka postområdesförvaltningen är förlagd, av ortpostkontor och lokalpostkontor. Områdespostkontoren och ortpostkontoren kommer att ha mer kvalificerade administrativa resurser. Riktningen har varit att vidga det nuvarande nätet när det gäller marknadsanknutna aktiviteter till att omfatta alla regionala centra i landet och andra viktigare orter med hushållsantal på minst ca 5 000 och med en viss omfattning företagskunder. Områdes- och ortpostkontoren utgör tillsammans ca 190 st. Övriga postkontor dels på mindre orter, dels filialpostkontor inom större orter kallas lokalpostkontor. Dessas antal är ca 2 100.

Postverkets huvudorganisation föreslås sammanfattningsvis bestå av *en centralförvaltning, sju regionala förvaltningar och ca 60 postområden* som stöd- och jepunkter för en mer specialistbetonad administration samt, när det gäller drift- och marknadsaktiviteter, av *ca 190 områdes/ortpostkontor och ca 2 100 lokalpostkontor*. En tabell över den föreslagna principorganisationen bör fogas till regeringsprotokollet som *bilaga 3*.

I det följande beskrivs den föreslagna organisationen mera i detalj. Efter- och beslutanderätt och befogenheter i stor utsträckning delegeras i riktning mot fältorganisationen inleds redogörelsen med den regionala och lokala förvaltningen.

4.2 Beskrivning av organisationen

4.2.1 Regional och lokal förvaltningsorganisation

För uppbyggnaden av den *regionala förvaltningsnivån* bildar postverkets sorterings- och transportsystem utgångspunkten. De krav på administrativa resurser och styrmedel som detta system ställer skall harmoniera med kravet att ett resultatansvar skall kunna delegeras till den regionala förvaltningsnivån. Samtidigt bör en följsamhet till landets administrativa indelning – dvs. länsindelningen – eftersträvas.

Postverkets sorterings- och transportsystem fick sin utformning i slutet av 1960-talet. Det bygger på en indelning av landet i ett 40-tal brevområden

och på användning av postnummer. Med ledning av postnumret transporteras de inlämnade försändelserna till spridningspostanstalten (en i varje brevområde), varifrån de distribueras till de olika adressorterna. Mellan de olika spridningspostanstalterna är ett nät av mellanområdestransporter uppbyggt. Baslinjerna i nätet, som utnyttjar såväl flyget och järnvägen som vägnätet, är landsomfattande.

Vid utformningen av brevområdena och det transportnät som binder samman dem har syftet självfallet varit att åstadkomma god ekonomi och effektivitet i postdistributionen. Samtidigt har en anpassning till landets administrativa indelning eftersträfvats även i detta sammanhang, vilket innebär att kommunindelningen i princip legat till grund för indelningen och att det finns en god överensstämmelse med länsgränserna.

Kravet på resultatansvar på den regionala nivån medför att den postala regionindelningen måste knyta an till brevområdesindelningen. Härigenom fångas i möjlig mån även transportapparaten in i det regionala resultatansvaret, dvs. förutsättningarna för den regionala chefen att genom försäljnings- och organisatoriska åtgärder påverka resultatet och möjligheterna att avgränsa och följa upp ett ekonomiskt utfall inom regionen. Den regionala indelningen bör således utformas genom ett sammanförande till regioner av olika brevområden.

Postverket har tagit hänsyn till ett flertal faktorer vid utarbetandet av sitt förslag till regionindelning av landet. Verket har således med utgångspunkt i resultatansvarsprincipen bl. a. beaktat omflyttningsproblem för personalen vid byte av regionhuvudort, postala samband i sorterings- och transportsystemet samt önskemålet att skapa regioner som så långt möjligt är storleksmässigt jämbördiga. Indelningen i regioner har också skett med beaktande av postverksamhetens anpassning till den samhälleliga utvecklingen samt landets administrativa indelning. Val av regionorter har skett med hänsyn till resvägar och restidsavstånd.

Förslaget medför förändringar i förhållande till postverkets nuvarande regionala indelning. Sex av de nuvarande distriktshuvudorterna blir dock säte även för de nya regionförvaltningarna. Genom tillskapandet av en ny region med tyngdpunkten förlagd till Mälardalen föreslås Örebro tillkomma som regionhuvudort samtidigt som genom utökningen av Sundsvallsregionen behovet av att ha en regionförvaltning i Gävle bortfaller. Postverket föreslår dock en femårig avvecklingstid för den nuvarande regionförvaltningen i Gävle för att kunna genomföra överflyttningen och för att så långt möjligt begränsa de negativa konsekvenserna för personalen.

Den regionala förvaltningens huvuduppgift blir att utöva ett mer kortiktigt resultatansvar för poströrelsen inom ett geografiskt avgränsat område av landet. Detta resultatansvar innebär närmast ett ansvar för utvecklingen av intäkter och kostnader med tyngdpunkten på ett till två års sikt inom ramen för av centralförvaltningen givna förutsättningar. För att regionförvaltningen skall kunna lösa denna uppgift måste till förvaltningen knytas

specialistresurser som kan påverka utvecklingen av intäkter och kostnader inom regionen, t. ex. marknadsförings- och rationaliseringsresurser. Dessutom skall regionförvaltningen svara för samordningsuppgifter som inte kan föras ned till lokalförvaltningen, t. ex. ansvaret för transporter mellan regionens olika brevområden, vissa personalfrågor, bl. a. tjänstetillsättningar och utbildning, planering och anskaffning av lokaler m. m.

Regionerna föreslås indelade i ett 60-tal postområden med särskilda områdesförvaltningar, *områdespostkontor*. Områdesförvaltningarna knyts till postkontor, som i nuläget utgör stödjepunkter i den postala produktionsapparaten och som redan på grund av den lokala verksamhetens omfattning fordrar en bred administrativ bas. Dessa postkontor får därigenom dels ansvar för den lokala löpande driften och kundkontakterna, dels ett administrativt ansvar för ett större område, i vilket ingår ett antal ort- och lokalpostkontor. Detta område är i princip uppbyggt av postanordningarna inom ett antal kommuner.

Chefen för ett postområde skall arbeta med ansvar för produktiviteten i samtliga produktionsresurser som finns inom området. Det är därför angeläget att postområdena utformas med anknytning till den postala produktionsapparatens uppbyggnad.

På den lokala nivån är produktionsapparaten som tidigare framgått baserad på ett antal *brevområden*. Inom dessa områden sker sortering och transporter, utdelning av post etc. Brevområdena sammanbinds genom olika slag av transporter. Vid utformningen av postområdena har därför utgångspunkten varit att åstadkomma överensstämmelse med brevområdena. En sådan uppbyggnad av den lokala nivån minskar behovet av regional samordning genom att postområdeschefen själv kan fatta beslut när det gäller ändringar som är interna inom brevområdet. På grund av den olika befolkningsstrukturen i skilda delar av landet samt till följd av starkt varierande geografiska avstånd inom brevområdena har emellertid en direkt överensstämmelse mellan postområdena och brevområdesorganisationen inte kunnat åstadkommas. Därför föreslås en lösning som innebär ett större antal postområden än brevområden. En successiv förändring av denna organisation förutsätts emellertid senare kunna göras med hänsyn till vunna erfarenheter och med beaktande av utvecklingen av framför allt transportsystemet och den framtida brevområdesindelningen.

Hur postverket fullgör sina dagliga uppgifter är nästan helt beroende av den lokala fältorganisationen. På det lokala planet utförs de olika tjänsterna och sker merparten av marknadskontakterna.

I den nya organisationen är målsättningen när det gäller den löpande driften och kundkontakterna att besluten skall föras ut så långt som möjligt till varje postkontor. Postkontorens storlek varierar emellertid beroende på betjäningsunderlaget. Administrationen inom postkontoren måste byggas upp med utgångspunkt i varje kontors behov av resurser för kundkontakter och för ledning av produktionsapparaten. När det gäller omfattningen

av den dagliga löpande driften och kundkontakterna och behovet av administration för detta har postkontoren därför delats upp i två grupper, *ortpostkontor* och *lokalpostkontor*. Ortpostkontoren har ett samordningsansvar för ev. övriga postkontor inom orten. På ortpostkontoren kommer mer kvalificerade administrativa resurser att finnas.

Ortpostkontor inrättas på orter med 5 000–6 000 hushåll. Bl. a. planeras ortpostkontor i *alla regionala centra* i landet. Denna form av postkontor är motiverad på grund av den kommersiella aktiviteten samt av personalstyrkans storlek.

Postverket har sedan organisationsförslaget avlämnats fortsatt att utreda frågan om resursförstärkning på vissa postkontor. Sålunda övervägs huruvida ett postkontor med ansvar för marknadsföringen skall finnas i *varje kommun*. Om det finns ortpostkontor i kommunen har detta postkontor den rollen, eljest ett lokalpostkontor. Det finns inom vissa kommuner ett antal större orter, där en lokal marknadsbevakning kan vara både servicemässigt och företagsekonomiskt motiverad. I detta syfte undersöks f. n. om det kan anses motiverat att på postkontor i orter med minst 800 lokala hushåll ge postkontorets föreståndare särskild utbildning och träning i olika marknadsaktiviteter samt i produktkännedom. Med en sådan komplettering av marknadsbevakningen på ca 200 postkontor nås ungefär samma ortspridning som det sammanlagda affärsbanksnätet har i landet.

Det är angeläget att även andra beslut än de som erfordras för den dagliga löpande driften kan fattas på den lokala nivån. Detta gäller framför allt beslut som påverkar den lokala organisationens resursmässiga uppbyggnad, personalens arbetsförhållanden samt olika åtgärder i relation till kunderna. För att även sådana mindre frekventa men betydelsefulla beslut skall kunna delegeras fordras å andra sidan en sammandragning av den lokala administrationen till ett antal stödjepunkter. Som underlag för besluten erfordras kvalificerade utredningsaktiviteter av olika slag. Det är därför inte praktiskt eller ekonomiskt möjligt att föra ut delegeringen när det gäller sådana beslut till ett alltför stort antal enheter. Viss specialisering av personalen krävs, vilket fordrar större arbetsunderlag än vad som finns på det enskilda postkontoret.

Det totala antalet postkontor utgör f. n. drygt 2 300 st. I framtiden beräknas en viss ökning genom urbaniseringen och tillväxten av storstäderna. Å andra sidan är en viss minskning önskvärd genom anpassning av postkontorsbeståndet i större städer, där en viss överetablering finns. Likaså torde i begränsad utsträckning utbyte av postkontor i glesbygden mot lantbrevbäring vara aktuell. Några radikala förändringar av det totala postkontorsnätet förutsätts dock inte.

4.2.2 *Centralförvaltningens organisation*

4.2.2.1 Allmänt

Centralförvaltningens huvuduppgift i den föreslagna organisationen är att svara för utveckling och planering av postverksamheten på sikt samt för "koncernsammanhållande" administrativa funktioner. Centralförvaltningen får därmed styrande och samordnande uppgifter. Den blir centralorgan för den egentliga postala verksamheten sådan den drivs i regioner och lokala postområden. Den fungerar också som "koncernledning" för ett antal särskilda rörelsegränar. Dessa har en verksamhet som i vissa avseenden är avskiljbar från den egentliga postverksamheten och de förfogar över en egen särpräglad produktionsapparat. De lämpar sig därför att utgöra separata resultatområden.

Centralförvaltningens ansvar för utvecklingen av verksamheten i linjeförvaltningen fördelas mellan två *stabsenheter för poströrelsen*, en marknadsavdelning med ansvar för intäkt- och kostnadsutvecklingen på sikt och för servicenivån och en produktionsystemavdelning med ansvar för den tekniska utvecklingen av linjens produktionsystem och för effektiviteten i dessa. Stabsenheternas ansvar för utvecklingen är i princip långsiktigt, ca 3–10 år, medan det mera kortsiktiga ansvaret som nämnts vilar på de sju regioncheferna som direkt under verkschefen har ett kortsiktigt, modifierat resultatansvar för ett geografiskt område.

Separata resultatenheter under verkschefen till vilka det är möjligt att från honom delegera ett samlat lönsamhetsansvar blir postgirot och de i resultatenhetsgruppen ingående speciella rörelsegränarna, såsom exempelvis postverkets industrier och postens adressregister. Dessa resultatenheter har ett ansvar inte bara för utvecklingsåtgärder utan också för den löpande verksamheten inom en egen från postverksamheten i övrigt skild produktionsapparat.

Centralförvaltningens koncernsammanhållande uppgifter fördelas dels på två *staber åt verkschefen*, dvs. en samordningsavdelning samt en enhet för internrevision, dels på fyra *funktionella stabs- och serviceenheter*, dvs. en administrativ avdelning, en ekonomisavdelning, en informationsavdelning och en personalavdelning. Koncernfunktionerna har inom sina respektive fackområden ett övergripande ansvar för postverkets totala verksamhet.

I det följande lämnas en beskrivning av de föreslagna nya enheterna. Postverket har emellertid i sitt förslag betonat att fortsatt utredningsarbete erfordras för att slutligt bestämma organisationen inom enheterna.

4.2.2.2 Stabsenheter för poströrelsen

Marknadsavdelningen

Marknadsavdelningen avses få en viktig roll i den nya organisationen. Avdelningen förutsätts få det fulla ansvaret för marknadsfunktionen på central nivå. Detta innebär att avdelningen direkt under verkschefen svarar för poströrelsens långsiktiga intäkts- och kostnadsutveckling. Ansvaret gäller de produkter och tjänster som skall ingå i postkontorens sortiment och den servicenivå som skall erbjudas kunderna. Av ett sålunda definierat ansvarsområde följer att avdelningen svarar för marknadsanalys, marknadsplanering, produktutveckling, säljledning, ekonomisk analys, pris- och taxefrågor samt lönsamhetsplanering. Ytterligare funktioner som har ett starkt samband med de redovisade uppgifterna bör tillföras avdelningen. Sådana områden är central försäljning, reklam, public relations (PR) och sales promotion.

Preliminära överväganden om marknadsavdelningens interna organisation har visat behov av bl. a. separata enheter för brevrörelsen, paketrörelsen, kontorsrörelsen, säljledning och sales promotion samt reklam och PR.

För att – så långt det med organisatoriska medel är möjligt – åstadkomma en utveckling av verkets produkter och produktionssystem som överensstämmer med avnämarnas efterfrågan avses marknadsavdelningen genom beställningar till produktionssystemavdelningen kunna initiera utredningar om sådana ändringar i produktionssystemet som ger produktpåverkande effekt. Detta förhållande följer av att produktutveckling i postverket i många avseenden förutsätter förändringar i systemen för distribution och transporter.

Produktionssystemavdelningen

Produktionsapparaten i linjeförvaltningen är uppbyggd kring flera olika produktionssystem såsom sortering, transporter, postutdelning, lantbrevbäring, kassatjänst och redovisning. De olika systemen är integrerade med varandra på så sätt att de utnyttjas gemensamt för de olika produkterna och tjänsterna i postverksamheten. Effektiviteten i produktionsapparaten är därför beroende av hur utvecklingen av de olika systemen kan koordineras. Den bästa effekten nås om utvecklingen kan samordnas inom en och samma enhet. Den tekniska utvecklingen talar också härför. Inom kassaorganisationen är en övergång till elektroniska hjälpmedel beslutad och under genomförande. Inom postbehandlingssystemen kan utvecklingen inom telekommunikationerna på sikt ge möjlighet till ett utnyttjande av elektroniken. En samling av systemutvecklingsresurser för såväl kassatjänsten som postbehandlingssystemen till en och samma organisatoriska enhet skapar därför en grund för en satsning på en framtida utveckling.

Ansvaret för utvecklingen av samtliga de produktionssystem som linjeförvaltningens produktionsapparat är uppbyggd kring läggs därför på en

särskild avdelning, produktionssystemavdelningen.

Till produktionssystemavdelningen knyts ett effektivitetsansvar. Härmed avses kostnadsutvecklingen inom systemen ställd i relation till prestationsvolymens utveckling under iakttagande av fastställda servicenormer. Inom ramen för utvecklingen av det ekonomiadministrativa systemet kommer prestationsmätningssystem att utformas som gör det möjligt att följa upp utvecklingen inom produktionssystemen.

Produktionssystemavdelningen har emellertid också ansvaret för den tekniska utvecklingen inom produktionssystemen. Avdelningen måste därför fortlöpande följa upp den tekniska utvecklingen inom områden som är av betydelse för postverksamheten. Det medför att förändringar i produkt- och tjänstesortimenten kan initieras genom avdelningen.

I sitt arbete kommer avdelningen att ha omfattande kontakter med postgirot. Gentemot den regionala/lokala organisationen kommer produktionssystemavdelningen att ha ansvar för produktionsnormer.

Genom att sammanföra systemutvecklingsresurserna för postbehandling och kassatjänst kommer det att finnas en kompetens inom avdelningen även när det gäller informationssystem samt arbetsmättnings- och metodstudieteknik. Då det inte är ekonomiskt motiverat att bygga upp en kompetens för detta på flera ställen inom centralförvaltningen, bör produktionssystemavdelningen ha ansvar för att tillhandahålla sådana resurser inom dessa teknikområden till övriga enheter inom centralförvaltningen, dvs. främst till samordningsavdelningen, ekonomiavdelningen och personalavdelningen, vilka har utvecklings/systemansvaret när det gäller organisationsutveckling, ekonomisystem resp. personaladministrativa system.

Med hänsyn till att planeringen och utformningen av postverkets lokaler har ett nära samband med utformningen av produktionssystemen bör postverkets lokalförsörjningsenhet ingå i produktionssystemavdelningen. Detta är också förutsättningen för att ett totalt ansvar för produktionssystemens rationella och ändamålsenliga funktion skall kunna knytas till avdelningen. I det fortsatta utredningsarbetet kommer att övervägas huruvida den i nuvarande byggnadsenhet ingående fastighetsförvaltningen bör bilda ett fristående resultatområde och ingå i resultatenhetsgruppen.

Preliminära överväganden avseende organisationen inom produktionssystemavdelningen har visat behov av bl. a. separata enheter för ekonomiska analyser, säkerhetsfrågor, postbehandling, kontorstjänst och datasystemutveckling samt lokalförsörjning.

4.2.2.3 Centrala koncernfunktioner

Postverkets analyser av funktionssamband och överväganden om framtida krav på de övergripande funktionerna har lett fram till förslaget att bilda sex koncernfunktioner. Fyra av dessa, ekonomiavdelningen, personalavdelningen, informationsavdelningen och administrativa avdelningen, rubriceras

som *funktionella stabs- och serviceenheter*. De två övriga, internrevisionen och samordningsavdelningen, är särskilda *staber åt verkschefen*.

Administrativa avdelningen

Administrativa avdelningen omfattar servicefunktioner som är gemensamma för centralförvaltningen. Vidare förs till avdelningen vissa övergripande koncernfunktioner som inte har så klart uttalade samband med de övriga funktionella staverna och serviceenheterna att de bör tillhöra någon av dessa. Preliminära överväganden om avdelningens organisation har lett fram till att den bör innehålla följande delfunktioner:

- centralt kansliorgan
- juridik
- försvar
- utrikesfunktion
- postens reklamationskontor
- kontorsservice

Till det centrala kansliorganet förs vissa allmänna förvaltningsfrågor som även vid en långt gående delegering måste behandlas på central nivå. Det gäller allmänna remisser och ärenden av förvaltningsmässig natur som inte enbart eller till väsentlig del faller inom området för någon annan avdelning, såsom exempelvis bevakning av nya och ändrade lagar etc. av allmän natur samt vissa grundläggande bestämmelser och ärenden i anslutning till ansvarighetskungörelser, förvaltningslagen, lagen om beräkning av lagstadgad tid osv. Vidare förs hit ansvaret för bl. a. samordning av arbetstids- och tjänstgöringsfrågor för personalen inom centralförvaltningen, arbetsordningen för centralförvaltningen, arkivtjänsten och centralförvaltningens arkiv samt centralförvaltningens interna företagsnämndsfrågor.

Den juridiska funktionen skall ge service i juridiska frågor till övriga enheter och handlägga sådana ärenden där de juridiska aspekterna är dominerande, t. ex. domstolsärenden och vissa ersättningsfrågor.

Försvarsfunktionen omfattar samordning av postverkets medverkan i totalförsvaret, samordning av beredskapsplaneringen och av utbildning för beredskaps- och krigsförhållanden, planering och organisation av fältpostverksamheten samt planering och organisation av postverkets civilförsvär.

Utrikesfunktionen svarar för följande frågor:

- internationella avtal och överenskommelser.
- allmänna utrikesärenden (ärenden av policybetonad eller principiell natur, samordningsfrågor, frågor om teknisk biståndsverksamhet m. m.).
- ärenden i förbindelse med internationella postala organ (Världspostunionen, Nordiska postföreningen, CEPT m. fl.).
- ärenden (dock ej löpande postbefordrings-, reklamations-, avräknings- och

postgiroärenden) i förbindelse med främmande postförvaltningar.
– översättningsservice.

Postens reklimationskontor fortsätter med samma typ av verksamhet som kontoret har i dag. Det kan ifrågasättas att lägga kontoret till marknadsavdelningen. Anledningen till att det föreslås ingå i administrativa avdelningen är att dess verksamhet är av operativ natur och tämligen personalkrävande, vilket inte är så väl förenligt med den påtagliga utvecklingskaraktär som de nya stabsenheterna för poströrelsen ges. Vidare har reklimationsfrågorna ett samband med juridikfunktionen. Reklamationer uppstår på grund av ofullkomligheter i produktionssystemen och i frågor som rör produkterna och servicen. Därför är det angeläget att den information som reklimationskontoret förfogar över kommer såväl marknadsavdelningen som produktionssystemavdelningen till handa i deras produkt- och produktionssystemutveckling.

Funktionen för kontorsservice föreslås svara för postsamling, postexpediering och intern postgång, körcentral och budcentral, skrivcentral, reprocentral, telefonväxel och städcentral. Hit knyts också det övergripande ansvaret inom postverket för personalrestaurangs- samt lokalvårdsfrågor av teknisk natur.

Ekonomiavdelningen

Ekonomiavdelningens uppgift är att inom sitt område tillhandahålla service som skall kunna tillgodogöras av alla verksamhetsgrenar inom postverket, även dem som inte faller inom den egentliga poströrelsen. Med denna utgångspunkt bör ekonomiavdelningen innehålla följande delfunktioner

- budgetering
- kostnadskontroll
- redovisning
- kalkylering
- statistik
- övriga ekonomifunktioner såsom fondförvaltning, utrikesavräkning, interndebitering samt resultatprognoser och övergripande ekonomisk analys.

I sammanhanget kan erinras om att den regionala förvaltningen föreslås få egna ekonomifunktioner.

Informationsavdelningen

Från centralförvaltningen ges information ut till mottagare såväl inom som utom postverket. Informationen kan ha skiftande karaktär. Den kan utgöras av arbetsinformation, dvs. sådan information som krävs för den

enskilde tjänstemannens arbete. Den kan också vara avsedd för kunderna och vara av säljfrämjande natur. Den kan vidare utgöras av allmän information, som kan ha både internt och externt intresse. I det senare inbegrips allmän kontaktverksamhet med samhället och marknaden.

Informationen får en alltmer ökad betydelse i samhället. Inte minst ökar behovet för postverket att genom information till allmänheten och näringslivet sprida kännedom om verksamheten och dess förutsättningar, olika tjänster, produkter, servicenivåer etc.

Utvecklingen mot en fördjupad förvaltningsdemokrati medför ett behov av ökad information till personalen.

Enligt postverkets uppfattning föreligger det ett klart behov att stärka och samordna den informationsresurs som postverket förfogar över. Informationsfrågornas stora vikt motiverar att det bildas en särskild informationsavdelning, lydande direkt under generaldirektören. Till denna avdelning bör föras de aktiviteter som har anknytning till informationsaspekterna i vid mening, även utställningar, museiverksamhet och liknande.

Informationsavdelningen bör i enlighet härmed innehålla följande delfunktioner:

- den allmänna utvecklingen och samordningen av postverkets författningar, publikationer, reglementen, handböcker och cirkulär.
- utveckling och samordning av den interna informationen inom postverket.
- postens personaltidning.
- utveckling och samordning av extern information.
- postverkets allmänna PR-verksamhet till skillnad mot den PR-verksamhet som är direkt relaterad till reklam, sales promotion m. m., vilken tillhör marknadsstabens uppgifter, såsom berörts i det föregående.
- teknisk rådgivning i informationsfrågor och beträffande olika hjälpmedel inom informationsområdet, såsom AV-hjälpmedel, trycksaker, annonsering etc.
- utveckling och samordning av postverkets blankettframställning.
- presstjänst.
- museiverksamhet.
- postverkets bibliotek.

Personalavdelningen

Personalavdelningen får ett ansvarsområde som omfattar personaladministrativa frågor för alla verksamhetsgrenar inom hela postverket, även dem som inte faller inom den egentliga poströrelsen.

Bland dessa senare har framför allt postgirot en utvecklad egen personaladministration. Inom ramen för organisationsöversynen kommer senare att närmare definieras vilka roller som respektive personaladministrativa

organ kommer att spela inom ramen för personalfunktionen som helhet inom verket.

Personalavdelningen är det centrala personaladministrativa organet. Som sådant kan det aldrig bära mer än delar av ansvaret för den totala personalfunktionen i företaget. Personalfunktionen omfattar alla de värderingar, beslut och åtgärder som berör personalen. Härav följer att ansvaret för personalfunktionen alltid delas mellan de särskilda personaladministrativa organen på olika nivåer och alla andra enheter.

Personalavdelningens arbetsuppgifter kan grupperas i fyra områden. Avdelningen skall:

- vara beredningsorgan för företagsledningen i personalpolitiska frågor,
- vara centralt utvecklingsorgan beträffande personaladministrativa system och metoder; häri inbegrips att företräda sådana intressen i frågor rörande produkt- och produktionssystemutveckling,
- vara centralt serviceorgan i personaladministrativa frågor,
- svara för central personaltjänst och vissa förhandlingar.

Samordningsavdelningen

För att biträda verkschefen vid beredning av övergripande frågor – dvs. sådana ärenden som inte naturligen hör hemma på övriga enheter – inrättas enligt förslaget en samordningsavdelning. Denna skall vidare förbereda sammanträden i företagsnämnd och ledningsgrupp. Till avdelningen knys även ansvar för samordningen av frågor angående den kort- och långsiktiga planeringen samt organisationsutvecklingsfrågor. Med organisationsutveckling avses övergripande ändringar i verksamhetsinriktning, mål, strategi och policy, liksom förändringar i ledningsfunktioner, samverkansformer och organisationsstruktur.

När det gäller planeringen är det väsentligt med en koppling mellan den kort- och långsiktiga planeringen. Genom prioriteringarna i den kortsiktiga planeringen läses resurserna för utvecklingen av företaget. För att kunna möjliggöra en meningsfull långsiktig planering måste därför planeringen i olika tidshorisonter samordnas. Detta skall ske genom samordningsavdelningen.

Organisationsutvecklingsfrågor har anknytning till övergripande ändringar i organisationsstrukturen. Det löpande arbetet med organisationsförändringar skall i möjlig mån delegeras. Större ändringar i indelningen i enheter, arbetsfördelningen mellan enheter etc. skall med avseende på såväl den centrala, regionala och lokala nivån tillföras samordningsavdelningen i den utsträckning de inte kan delegeras. När det gäller den lokala nivån avses därvid mer principiella bedömningar.

Resursmässigt måste avdelningen när det gäller den egentliga samordningsverksamheten återfalla på resurser inom andra organisationsenheter.

Genom kombinationen med organisationsstrukturfrågorna förutsätts dock utredningskapacitet finnas inom avdelningen för analys av administrativa problem.

Avdelningens arbetsuppgifter är sammanfattningsvis:

- samordna och bereda verkschefs- och företagsnämndsärenden som inte hör hemma på viss sakansvarig enhet.
- planera och bereda direktions- och företagsnämndsärenden.
- samordna långsiktig planering och organisationsutveckling.
- demokratiseringsfrågor i anslutning till besluts- och ansvarsfördelningen inom organisationen.
- handlägga organisationsstrukturfrågor.
- samordna utvecklingsplaner samt former för utvecklingsplanering och projektarbete.

Avdelningen får organisationsmässigt ses som en stab till verkschefen.

Internrevisionen

Enheten för internrevision svarar för redovisnings- och förvaltningsrevision vid postverket. Granskningen syftar till att dels bedöma tillräcklighet och effektivitet av intern kontroll och redovisning, dels bedöma om verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt och planmässigt sätt. Målsättningen är härvid att förebygga eller upptäcka åtgärder som inte överensstämmer med postverkets mål, bestämmelser eller ekonomiska principer.

Revisionen skall i sin granskning beakta kunders, leverantörers och anställdas berättigade intressen.

4.2.2.4 Postgirot

Postgirot föreslås även fortsättningsvis utgöra en egen resultatenhet. Skälen härför är att girot bygger på egna produkter och egna produktionssystem.

I samband med att PKbanken bildades den 1 juli 1974 gjordes en genomgång av de verksamheter som återstod inom postgirot och en ny organisation för dessa lades fast. Det finns ingen anledning att nu föreslå ytterligare organisationsförändringar för postgirot.

Postgirot avses fortsätta att arbeta med en principorganisation som omfattar en allmän avdelning, en driftavdelning, en marknadsavdelning, en organisationsavdelning och ett ekonomikontor.

4.2.2.5 Övriga resultatenheter – resultatenhetsgruppen

Resultatenhetsgruppen omfattar resultatenheterna diligenstrafiken, industrierna, frimärksavdelningen, adressregistret (PAR) samt inköpsavdelningen (centralupphandlingen). Det har vidare övervägts att inrymma den interna

fastighetsförvaltningen i gruppen som en separat resultatenhet.

Enligt utgångspunkterna för utformningen av organisationsförslaget skall eftersträvas att resultatenheter skall kunna ges stark självständighet. I princip skulle dessa olika enheter kunna lyda direkt under verkschefen. Det är emellertid orealistiskt att utgå från att verkschefen skall kunna bevaka de artskilda områden som enheterna representerar och utöva en direkt ledning över dessa i förhållande till postverkets totala produktion mera begränsade verksamhetsområden. Samtidigt har enheterna starka samband med verksamheten i övrigt.

Som verksledningsinstrument för styrningen av var och en av dessa urskiljbara resultatenheter föreslås därför följande:

- varje enhet leds av en chef. Denna chef skall under stor självständighet svara för verkställighetsbesluten.
- som verkschefens instrument för styrning av verksamheten tillsätts en särskild styrkommitté för varje resultatenhet. Styrkommittén skall bestå av tre till sex personer.
- verkschefen utser ordförande i styrkommittén ur postverkets ledning.
- i styrkommittén ingår i övrigt enhetens chef, personalrepresentanter och några representanter för andra berörda intressenter inom postverket. Dessa senare väljs efter kunskap eller efter funktionellt betingade samband med annan enhets verksamhet.
- enhetschefens kommunikation med verkschefen går via styrkommitténs ordförande.

Enheterna sammanförs i organisationsbeskrivningen till en resultatenhetsgrupp, som således inte utgör en organisatorisk enhet utan närmast är en beteckning för de samlade av styrkommittén ledda verksamhetsområdena.

4.3 Personalinflytandet i den nya organisationen

Postverket är en av de myndigheter som i samarbete med delegationen för förvaltningsdemokrati, DEFF, försöksvis prövar olika former för utvidgat medinflytande för personalen. Försöksverksamheten omfattar personalinflytande vid urval av deltagare i vidareutbildningskurser samt vid tillsättning av vissa tjänster. Postverket har mycket positiva erfarenheter av samarbetet med olika personalorganisationer.

I den nya organisationen förändras ansvars- och beslutsformerna. Detta sker i en successiv process baserad på en fortgående delegering. Från organisationssynpunkt används delegeringen därvid som ett medel att öka effektiviteten. Det är emellertid nödvändigt i ett företag av postverkets storlek med dess många små enheter att besluten kan fattas mot bakgrund av en uttalad policy. En förutsättning är vidare att den enskilde beslutsfattaren kan överblicka konsekvenserna av viktigare beslut. Gynnsamma betingelser

härför skapas genom utvecklingen av ett nytt ekonomiadministrativt styrsystem – PEA-systemet.

Delegeringen av beslutsrätten har också samband med demokratiseringsprocessen inom postverket. Genom att de anställda antingen får medverka i beslut eller genom att besluten fattas på en näraliggande nivå kommer de närmare besluten. Detta bör leda till bättre överblick över verksamheten och gynnsamt påverka arbetstillfredsställelsen. Demokratiseringen i arbetslivet sker också genom medinflytande på representativ basis från de anställda genom företrädare utsedda av deras organisationer.

Information och samråd både beträffande postverkets utveckling i stort och i konkreta fall innan ställning tas är också på den lokala nivån väsentliga delar i demokratiseringen. Detta sker f. n. i postverket genom en relativt väl utbyggd företagsnämndsverksamhet. Införandet av en ny organisation är ett lämpligt tillfälle för utveckling rent generellt av personalens möjligheter att påverka besluten och för en utvidgning av den nu pågående försöksverksamheten.

I det första organisationsutkastet som remitterats till samtliga företagsnämnder ingick ett förslag om införande av en beslutande företagsnämnd i centralförvaltningen, vidare en dylik nämnd på varje regional förvaltning samt inom områdesförvaltningarna. Besluten föreslogs avse icke avtalsbara större och viktigare ärenden såsom budgetfrågor, marknadsplaner, rationaliseringsplaner, underhållsplaner för lokaler, rekryterings- och utbildningsplaner etc. Dessutom skulle inom personalområdet vissa beslut rörande de enskilda tjänstemännen såsom omflyttning och omplacering fattas av ett särskilt utskott till de föreslagna nämnderna. En inskränkning i beslutsrätten förutsattes i frågor som rörde postverkets verksamhet, t. ex. servicefrågor.

Sedan detta förslag utarbetats har arbetsrättskommittén lagt fram sitt betänkande. Detta innehåller förslag till lagstiftning om en omfattande förhandlingsrätt samt förslag till reglering av medinflytandefrågor i kollektivavtal. Tidsprogrammet för ett genomförande av regeringens förslag innebär att lagen skulle börja tillämpas från den 1 januari 1977, dvs. ungefär samtidigt som postverkets organisationsförslag skulle föras ut på den lokala nivån.

Ett genomförande av regeringens lagförslag får till följd att huvudparten av de ovan nämnda frågor som skall kunna behandlas i en beslutande företagsnämnd blir förhandlingsbara och att hanterandet av dem förutsätts komma att regleras i kollektivavtal mellan parterna, som träder i kraft ungefär samtidigt med postverkets organisationsändring. När det gäller sådana frågor, som kan inräknas i begreppet "arbetets ledning och fördelning" och som kan förutses komma att regleras i avtal, kommer den nya lagen och avtalsutformningen därför att avvaktas. På två väsentliga punkter, vilkas framtida reglering är mer oviss, vill postverket i samband med organisationsöversynen under alla förhållanden utvidga demokratiseringsprocessen. Detta gäller företagsnämndernas beslutsrätt i vissa frågor avseende ekonomi

och marknad samt försöksverksamheten med utnämningsnämnder.

F. n. finns förutom några företagsnämnder inom centralförvaltningen ca 110 lokala företagsnämnder.

I den nya organisationen får även de regionala förvaltningarna företagsnämnder. På den lokala nivån föreslås att nämndverksamheten utökas så att den i princip omfattar tjänsteställen med minst 50 anställda. Detta innebär en ökning med ca 50 nämnder. På tjänsteställen med mindre än 50 anställda förutsätts de personliga kontakterna vara sådana att informations- och samrådsverksamheten inte behöver institutionaliseras i en nämnd.

Det är postverkets uppfattning, att företagsnämnderna bör överta olika chefers beslutsrätt i frågor som rör ekonomisk planering och marknadsplanering. Dessa för verksamheten väsentliga frågeställningar bör behandlas och beslutas i organ där personalen har ett verkligt medinflytande. Beträffande de frågor som avser arbetets ledning och fördelning ställer sig postverket t. v. avvaktande med hänsyn till den kommande lagen.

Nämnderna föreslås bestå av tre till fem ledamöter från arbetsgivare resp. arbetstagare. Varje ledamot har en röst och ordföranden utslagsröst. Ordföranden skall alltid vara resp. tjänsteställes chef.

Den pågående försöksverksamheten när det gäller utnämningar sker i särskilda utnämningsnämnder på regional nivå och en nämnd inom centralförvaltningen resp. postgirot. Utnämningarna omfattar vissa tjänster upp t. o. m. lönegrad F 9. Postverket vill bibehålla denna verksamhet och vill dessutom öka den så att den i princip skall omfatta alla tjänster som ledigförklaras, dvs. f. n. tjänster upp t. o. m. lönegrad F 17. Denna utvidgning har även sin grund i att tillsättningen av sådana tjänster skall delegeras från centralförvaltningen till de regionala cheferna och således äga rum i de regionala utnämningsnämnderna.

För centralförvaltningen kommer tillsättningar att ske i nämnden för centralförvaltningens personal resp. i postgirots nämnd. Postgirot med sina 5 000 anställda har underlag för egna funktioner inom detta område. Delegeringen av tillsättningarna innebär vissa administrativa problem och förutsätts därför ske stegvis efter det att den nya organisationen trätt i kraft.

Inom ledningsfunktionerna i centralförvaltningen fattas beslut som rör hela postverket. Sådana beslut avseende den ekonomiska styrningen och marknadsaktiviteterna förutsätts överflyttas till en beslutande företagsnämnd för postverket i den mån besluten inte skall fattas av postverkets styrelse.

I avvaktan på att arbetsrättskommitténs förslag realiserar föreslås ingen ytterligare rätt till medbestämmande för personalen när det gäller frågor som berör hela verket. För samråd och information inom olika områden föreslås dock ett antal rådgivande organ: ett personalråd, ett miljöråd och ett marknads- och produktionsråd.

I personalrådet, som skall ledas av chefen för personalavdelningen, skall väsentliga rekryterings-, utbildnings- och personalpolitiska frågor tas upp.

I arbetsmiljörådet blir produktionssystemavdelningens chef ordförande. I nämnden bör vidare chefsläkaren eller representant för denne ingå. I rådet skall behandlas miljöfrågor som berör postverket i dess helhet. Marknads- och produktionsrådet är ett organ för att på ett tidigt stadium hålla personalföreträdare informerade om olika utvecklingsprojekt inom dessa områden.

Postverket har sedan organisationsförslaget avlämnades genom en kompletterande uppgift redovisat hur nuvarande organ för personalmedverkan förändras i den nya organisationen. Härav framgår följande.

Den nuvarande centrala företagsnämnden övergår i den nya organisationen till en postverkets nämnd. Dess personalutskott övergår till personalrådet medan det nuvarande arbetsmiljö- och lokalutskottet övergår i arbetsmiljörådet. Ingen motsvarighet finns f. n. till det nya marknads- och produktionsrådet.

Poststyrelsens lokala nämnd ombildas till centralförvaltningens nämnd. Inom varje region inrättas en regionnämnd där vissa frågor, om så bedöms lämpligt, kan hänskjutas till nämndutskott. Regionnämnden består av fem arbetsgivarrepresentanter och fem företrädare för personalen. Ordförande i nämnden är regionchefen. Från personalorganisationerna förutsätts tre representanter från SF-3, en från PF och en från ST-post.

De lokala postkontorsnämnderna ombildas till antingen områdesnämnder eller till ortspostkontorsnämnder. Inom större postområden kan de lokala frågorna hänskjutas till ett särskilt nämndutskott. De lokala nämnderna förutsätts komma att bestå av tio, åtta eller sex ledamöter.

Härutöver förutsätts personalkommittéer arbeta på lägst ortspostkontorsnivå med vissa utvidgade uppgifter. Motsvarande gäller skyddskommittéer och anpassningsgrupper. Ev. sammankoppling av företagsnämnd och skyddskommitté får beslutas lokalt. Vidare förutsätts samrådsgrupper i arbetsmiljö- och lokalfrågor kunna bildas vad gäller större lokalprojekt.

4.4 Genomförande och konsekvenser

4.4.1 Tidsplan för genomförandet

Postverket har framlagt ett organisationsförslag som innehåller grundläggande principer för en ny organisation samt huvuddragen i denna. Detaljorganisationen återstår således att utreda och fastställa liksom också utformningen i detalj av det ekonomiadministrativa systemet. Detta utredningsarbete, som delvis redan pågår, är mycket omfattande och kommer att kräva stora personella resurser. Det är därför väsentligt att det kan vila på den fasta grund som ett av statsmakterna fattat beslut om huvudprinciperna för postverkets organisation innebär. Medgivande erfordras också för den försöksverksamhet med beslutande företagsnämnder och den utvidgade beslutsrätt för utnämningarnämnderna som föreslagits enligt vad som framgått av tidigare redogörelse.

Postverket strävar efter att starta omorganisationen snarast och att göra tiden för dess genomförande så kort som möjlig. Samtidigt ligger det i sakens natur att omorganisationen på grund av postverkets storlek och införandet av ett nytt ekonomiadministrativt system inte kan ske direkt utan måste fördelas över flera år.

Postverket finner det angeläget att den omdaningsprocess som organisationsförslaget innebär kan inledas den 1 juli 1976.

Postverket avser således att införa den nya organisationen stegvis. Det är också önskvärt att arbetet med omorganisationen baseras på en bred medverkan av de blivande cheferna och den berörda personalen. Eftersom postverkets verksamhet måste kunna bedrivas utan störningar under omorganisationstiden medför detta av naturliga skäl begränsningar i arbetsinsatsen från nyckelpersoner i organisationen.

Postverket avser att så snart statsmakernas ställningstagande i de övergripande frågorna föreligger, tillsammans med personalorganisationerna utarbeta ett detaljerat program för genomförande av den nya organisationen. Vissa huvuddrag i detta program har skisserats enligt följande.

- Arbetet med dimensionering och bemanning av de nya enheterna kommer att baseras på de enheter i den centrala, regionala och lokala förvaltningen som närmast motsvarar enheterna i den nya organisationen. Berörda chefer och berörd personal kommer därigenom att kunna medverka i ett tidigt skede av planerings- och genomförandeprocessen.
- Den nya organisationen kommer i ett första steg att genomföras för centralförvaltningen och regionförvaltningarna. Arbetet förbereds i avvaktan på statsmakernas beslut.
- Organiseringen av den nya regionförvaltningen i Örebro och avvecklingen av regionförvaltningen i Gävle kommer att ske successivt. I ett första steg med början den 1 juli 1978 byggs resurser i Örebro upp för att överta förvaltningen av postverksamheten i Uppsala, Västmanlands och Örebro län från distriktsförvaltningen i Gävle samt Värmlands och Södermanlands län från distriktsförvaltningarna i Göteborg resp. Linköping. I en andra etapp avvecklas regionförvaltningen i Gävle, varvid förvaltningen för postverksamheten i Kopparbergs och Gävleborgs län överförs till regionförvaltningen i Sundsvall.
- Ansvar för genomförandet av den nya postområdesindelningen kommer att åvila regioncheferna. Beträffande landet i sin helhet kommer detta arbete att starta snarast efter den 1 juli 1976. Postverket räknar med att denna omorganisation skall kunna genomföras under åren 1977–78.
- Av praktiska skäl måste man räkna med en gradvis övergång till det nya ekonomiadministrativa styrsystemet. Resultatbudgeteringen för regionerna bedöms kunna införas tämligen snabbt och i full utsträckning redan från det andra budgetåret i den nya organisationen. Detsamma gäller den systematiserade planerings- och budgetprocessen. Utvecklingen av prestationsbudgeteringen för postområdena är mera komplicerad bl. a.

på grund av att den kräver utveckling av ett system för produktionsmätning. Man får därför räkna med att postområdenas budgetering åtminstone de två första åren i den nya organisationen i huvudsak får utgöras av en kostnadsbudgetering och att prestationsbudgetering införs succesivt.

- Postverket avser att bedriva det utformade medinflytandesystemet med beslutande företagsnämnder som en försöksverksamhet under en treårsperiod. Organisationen behöver succesivt växa in i systemet samtidigt som det tar en viss tid att praktiskt utforma och flytta över befogenheter till nämnderna.

Den nya organisationens återverkningar för personalen är ett spörsmål som givetvis måste ägnas stor uppmärksamhet. Den nya organisationen, sett i stort, kommer att ge personalen mera intressanta och stimulerande arbetsuppgifter och ett ökat ansvar. Inte minst bör den ökade delegeringen ha en sådan effekt. Många anställda kommer att få sina arbetsuppgifter helt eller delvis förändrade.

Postverket kommer att i samråd med berörda personalorganisationer vidta alla rimliga åtgärder för att lösa de personalproblem som kan bli följden av omorganisationen. Personalfrågorna skall lösas utan att anställningstryggheten för den enskilde tjänstemannen kommer i fara. Både för postverket och för personalen är det angeläget att man tar till vara de anställdas erfarenheter och kunskaper. All rimlig hänsyn kommer att tas till personliga önskemål. En eventuell minskning i personalstyrkan på olika tjänsteställen kommer i många fall att kunna anpassas till den naturliga personalavgången. En underlättande faktor i sammanhanget är den f. n. höga medelåldern för postmästarna. Det kommer således genom pensionsavgångar att ske ett omfattande byte på postmästarbefattningarna under den närmaste åren.

Sedan några år prövas alla tjänstetillsättningsärenden inom det administrativa området med sikte på att postverket så långt möjligt skall undvika omflyttningsproblem i samband med övergången till den nya organisationen. En särskild grupp, i vilken personalorganisationerna ingår, har bildats för att bereda trygghetsfrågorna i samband med omorganisationen.

Postverket kommer vidare att genomföra ett särskilt utbildningsprogram för att förbereda personalen för de nya uppgifterna. Programmet kommer att innehålla ett allmänt informationsblock inför omorganisationen och befattningsutbildning avpassad efter olika kategorier. Utformningen av programmet pågår och sker i samråd med personalorganisationerna.

Redan under det utredningsarbete som legat till grund för föreliggande rapport har medinflytandefrågan och informationsaspekterna ägnats stor uppmärksamhet. Organisationsförslaget har således varit ute på remiss hos samtliga företagsnämnder. En särskild informationsgrupp, vari personalorganisationerna medverkar, har fortlöpande bedömt behovet av informationsåtgärder och genomfört olika informationsaktiviteter.

4.4.2 Ekonomiska konsekvenser m. m.

Det väsentligaste motivet för den föreslagna ändringen av postverkets organisation är att göra verket bättre rustat och anpassat att möta de framtida kraven. Inom alla områden kan förändringar förutses. Marknaden kommer att påverkas genom ändrade konkurrensförhållanden och nya produkter, kommunikationssystemen ändrar karaktär genom nya konkurrerande tekniska lösningar, de ekonomiska kraven kommer att kräva en hårdare styrning i framtiden och frågan om postverkets uppgifter och samhällsservice kommer att bli föremål för omprövningar bl. a. på grund av verksamhetens personalintensitet. De anställdas krav och behov och den förändrade synen på människan i arbetslivet kommer också att påverka postverkets organisation.

Genom de föreslagna åtgärderna bedöms postverket bättre kunna fullgöra sina uppgifter och därigenom öka måluppfyllelsen.

En bedömning av effekten av den föreslagna organisationen bör därför avse hur dessa åtgärder ökar måluppfyllelsen. Detta är emellertid mycket svårt att göra och kan egentligen bara utmynna i en grov approximation. Postverket har därför avstått från att försöka att i kronor kvantifiera de totala effekterna av organisationsändringen. Den mera omedelbara effekten är hur personalkostnaderna för administrationen påverkas. Dessa förändringar är till sin tendens följande:

- I centralförvaltningen minskas administrationen genom delegeringen av arbetsuppgifter från centralförvaltningen. Samtidigt sker en ökning genom satsning på utvecklingsfunktioner.
- I regionförvaltningen sker en minskning av administrationen genom den förändrade rollen för den regionala förvaltningen och överförande av uppgifter till lokalförvaltningen.
- I den lokala förvaltningen sker en förstärkning av administrationen inom områdesförvaltningarna. Å andra sidan motverkas denna ökning genom kraftsamlingen till ett mindre antal administrativa stödjepunkter. När det gäller den löpande driften och marknadsaktiviteterna innebär organisationsförslaget en ökad satsning som medför kostnadsökningar men som har karaktären av investeringar i syfte att tillförsäkra postverket ökade intäkter i framtiden.

Den totala målsättningen när det gäller administrationskostnaderna är att organisationsförslaget skall genomföras till högst samma kostnad för administrationen som f. n. Möjligheter till direkta kostnadsminskningar kan emellertid inte bedömas förrän detaljorganisationen utformats, vilket i sin tur kommer att ske sedan den principiella uppläggningsplanen av organisationsförslaget har fastlagts.

5 Remissyttrandena

Postverkets förslag till ny organisation har i fråga om den *allmänna inriktningen* mot ökad delegering till regional och lokal nivå, utvidgad för-

valtningsdemokrati samt en tillämpning av resultatansvarsprincipen även på organisationsnivåer under centralförvaltningen fått ett positivt mottagande av det femtiotal remissinstanser som inkommit med yttranden.

Ett antal remissinstanser har berört frågan om *postkommunikationernas roll i framtiden*. Både televerket och statskontoret framhåller att meddelandeöverföring via telekommunikationer samt andra tekniska hjälpmedel får stor betydelse i framtiden. Skånes handelskammare och handelskammaren i Gävle anser för sin del inte att den tekniska utvecklingen får så stor betydelse för posttjänsternas utveckling. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar pekar på de risker, som är förbundna med användandet av telekommunikationerna, och uttalar önskemål om att sådana möjligheter tillvaratas som underlättar övergång till mindre känsliga lösningar för de postala aktiviteterna i ett krisläge. Länsstyrelsen i Norrbottens län framhåller postkommunikationernas betydelse för den framtida utvecklingen särskilt i glesbygden. Flera länsstyrelser understryker vikten av att postverkets planering sker i samverkan med annan regional planering, vilket underlättas om postverkets organisation utformas med beaktande av gällande regional indelning av landet.

I fråga om *postverkets mål och företagspolitik* menar statskontoret och statsanställdas förbund att postverket inte enbart bör arbeta med företagsekonomiska mål utan att även samhälleliga målsättningar skall beaktas vid verksamhetens uppläggning. Förbundet anser för sin del att det företagsekonomiska resultatet måste ses som ett underordnat mål. Riksrevisionsverket anser det värdefullt att postverket nu utarbetat vissa mål och framtagit utkast till skriftlig företagspolitik. Riksrevisionsverket menar dock att en analys saknas av vad målen kan innebära på längre sikt. Postverket måste noga penetrera sådana problem som servicenivå och taxepprinciper och bör inte fastlägga mål som "overnattbefordran" och "enhetligt porto" innan de ekonomiska konsekvenserna härav är utvärderade.

Remissinstanserna har allmänt ställt sig positiva till utredningsförslagets *grundläggande principer* om en *ökad delegering* i förening med en *ökad demokratisering* i postverkets nya organisation. De positiva effekterna för personalen till följd härav är allmänt effektivitetshöjande och en delegering av marknads- och utvecklingsresurser till fältorganisationen, som ju upprätthåller den direkta kontaktytan gentemot kunderna, stärker också postverkets förmåga att på bästa sätt betjäna dessa.

Affärsverksdelegationen biträder allmänt förslaget till *den nya organisationen* för postverket.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser att utredningsförslaget bygger på moderna organisationsprinciper, och länsstyrelsen i Blekinge län menar att en effektivare postverksamhet kan åstadkommas genom den föreslagna nya organisationen.

Enligt länsstyrelsen i Malmöhus län kan den nya organisationen leda till sänkta administrationskostnader. Den underlättar dessutom allmänhetens och näringslivets möjligheter att snabbt nå kontakt med beslutsfattarna i postverket. Statskontoret anser det tveksamt om den föreslagna organisationen av postverkets centralförvaltning medför att åsyftande mål uppnås. Mot bakgrund av de oklarheter statskontoret funnit i förslaget, föreslår verket att ytterligare överväganden sker rörande den nya organisationens utformning. Statskontoret redovisar härvid ett alternativt uppslag till organisationsstruktur. Även detta förslag utgår från att centralförvaltningen skall ha utvecklings-, planerings- och koncernsammanhållande funktioner vid sidan av vissa löpande uppgifter för vilka specialistkompetens krävs. Organisationen bör avspegla postverkets verksamhetsgrenar, nämligen postverksamheten, postgirot samt övriga verksamheter. De funktionella sambanden mellan de i postverkets organisationsförslag angivna marknads- och produktionssystemavdelningarna anser statskontoret vara så starka, att dessa avdelningar bör kunna sammanföras till en enhet, poströrelseenheten, under vilken regionförvaltningen sorterar. Statskontoret tillstyrker i sammanhanget att den föreslagna formen av resultatenhetsprincipen prövas inom postverket.

Sammanfattningsvis är riksrevisionsverket positivt till organisationsförslagets inriktning. Även riksrevisionsverket berör frågan om den föreslagna uppdelningen i en marknads- och en produktionssystemavdelning och framhåller att dessa avdelningars ansvar är starkt kopplat, varför en uppdelning kan försvåra samordning. Om en uppdelning skall ske ligger det enligt riksrevisionsverket närmare till hands med en uppdelning i en enhet för kassatjänst och en annan enhet för postbefordran. Personalorganisationerna ställer sig bakom de föreslagna principerna, som innebär att systemet med en central detaljstyrning överges. De understryker betydelsen av en utvidgad förvaltningsdemokrati i den nya organisationen.

Statskontoret, riksrevisionsverket m. fl. ställer sig också positiva till tanken på ett *resultatansvar* som förläggs till även andra nivåer än centralförvaltningen. Statskontoret tillstyrker det föreslagna systemet med resultatenheter och anser det väsentligt att postverket utreder hur ett ekonomiskt resultatansvar skall kunna förenas med ett normativt styrsystem. Statskontoret understryker också vikten av att det i det fortsatta utredningsarbetet konkretiseras hur kostnaderna och intäkterna skall kunna påverkas på olika nivåer i organisationen. I fråga om resultatansvarsprincipen betonar riksrevisionsverket vikten av att ansvaret åtföljs av en förhållandevis långt gående handlingsfrihet, där en anpassning kan ske till rådande marknadsförutsättningar.

Televerket anser det ovisst huruvida produktionssystemavdelningen kan få ett eget resultatansvar och om avdelningen kan utöva målstyrning gentemot underordnade enheter. Det är därför tveksamt om avdelningen kan ingå i en matrisorganisation. Televerket anser dock att postområdena

på sikt kan tilldelas ett resultatansvar, vilket skulle innebära att verksamheten i större utsträckning kunde inriktas mot målstyrning. Luftfartsverket tillstyrker att lokalförvaltningens enheter erhåller ett effektivitetsansvar men anser från sina utgångspunkter att resultatansvar inte bör läggas under den regionala nivån.

De flesta länsstyrelserna uttrycker sin positiva inställning till den föreslagna delegationsprincipen och till den *ansvarsfördelning* som utredningen föreslagit mellan central och regional/lokal förvaltningsnivå. Statskontoret pekar på att den föreslagna ansvarsfördelningen medför att ett stort antal centrala enheter – förutom de sju regionala förvaltningsenheterna – sorterar direkt under verkschefen. Det är vidare statskontorets uppfattning att ansvars- och befogenhetsfördelningen är oklart uttryckt i förslaget. Riksrevisionsverket anför att styrsystemet måste möjliggöra en löpande relevant uppföljning om marknads- och produktionsansvaret delegeras till fältorganisationen. Statens personalnämnd framhåller att fördelningen av uppgifter och ansvar mellan de olika förvaltningsnivåerna vad gäller de personaladministrativa frågorna måste preciseras innan genomförandefasen påbörjas.

Statsanställdas förbund anser att den *lokala förvaltningens* inflytande bör ökas och att möjligheterna till lokala förhandlingar bör utvidgas. Förbundet ifrågasätter överhuvudtaget behovet av att efter en övergångsperiod behålla en regional förvaltningsnivå.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län anser att *regionförvaltningens* roll enligt förslaget är något oklar och länsstyrelsen i Kronobergs län anser att innan en ny regional organisation byggs upp det bör prövas om inte fler arbetsuppgifter kan delegeras till kommun- eller länsnivå.

Statskontoret ansluter sig till utredningsförslaget i vad avser *postgirots och övriga särskilda resultatenheters* ställning. Dessa enheter har således ett ansvar inte bara för utvecklingsåtgärder utan också för den löpande verksamheten. Riksrevisionsverket delar postverkets uppfattning att en omorganisation av postgirot f. n. inte bör komma till stånd. Resultatet av den pågående statliga utredningen om samordning av giroverksamheten bör avvaktas. I motsats till postverket kan dock riksrevisionsverket tänka sig att postgirot på sikt – med hänsyn till sin koppling till verksamheten vid postanstalterna – inte behöver ha den självständiga ställning det har i dag. Om postgiro- och postanvisningsrörelserna samordnas ansvarsmässigt föreligger ett skäl för att inordna postgirot i poströrelsen. Riksrevisionsverket anser att postverket framledes bör utreda för- och nackdelar med olika organisatoriska inplaceringar av postgiro- och eventuellt postanvisningsverksamheten inom matriskomplexet.

Byggnadsstyrelsen har funnit att det inte klart framgår av utredningens förslag hur *byggnadsfrågorna* i fortsättningen skall handläggas. Styrelsen menar att samarbetet inom postverket skulle underlättas om den

översiktliga planeringen för lokalanskaffning och därmed sammanhängande tekniskt utvecklingsarbete sorterade under en lokalförsörjningsenhet. I regionförvaltningen bör enligt förslaget driftsamordningsenheten ha ansvaret för lokalfrågorna. Om lokalfrågorna skall överföras till regionförvaltningen måste denna tillföras erforderlig kompetens för dessa frågor. Fastighetsförvaltningen bör enligt byggnadsstyrelsen utformas som en särskild resultatenhet. Rik s r e v i s i o n s v e r k e t anser att det ekonomiska ansvaret för fastighetsförvaltningen måste föras till regionförvaltningen om denna skall få ett verkligt resultatansvar. Statskontoret framhåller som en brist i utredningen att de organisatoriska frågorna rörande fastighets- och lokalförvaltning inte närmare behandlats.

Statskontoret anser att endast tre *funktionella stabsenheter* behövs i den framtida organisationen, nämligen en administrativ, en ekonomi- och en personalenhet. Både statskontoret och rik s r e v i s i o n s v e r k e t anser att behovet av en särskild informationsavdelning, direkt sorterande under verkschefen, inte är helt klarlagd. Riksrevisionsverket menar att en särskild informationsenhet är motiverad men att det bör övervägas om den inte kan inordnas i den administrativa avdelningen.

Statskontoret anser att *ekonomiavdelningens* roll har behandlats knapphändigt i förslaget. Statskontoret pekar också på gränsdragningsproblemet ekonomiavdelningen/marknadsavdelningen, där den senare tilldelats det totala ansvaret för den ekonomiska utvecklingen av den regionala/lokala produktionsapparaten. Även rik s r e v i s i o n s v e r k e t anser att ekonomiavdelningen behandlats knapphändigt i utredningens förslag. Riksrevisionsverket anser det möjligt att tolka förslaget så att ekonomiavdelningen kan få en alltför passiv funktion i den nya organisationen. Ekonomiavdelningen bör – enligt riksrevisionsverket – principiellt spela en aktiv roll inom affärsverken.

Rik s r e v i s i o n s v e r k e t vill ifrågasätta om inte ansvaret för demokratiseringsprocessen bör åvila *personalavdelningen*. Statskontoret, som hänvisar till postverksamhetens personalintensiva karaktär och till den omfattande personalutveckling som krävs vid införandet av styrsystemet, ansluter sig till utredningens förslag om att en särskild personalenhet bör inrättas. Statens personalnämnd förordar att ansvaret för all förhandlingsverksamhet som berör det personaladministrativa området ligger hos personalavdelningen i den nya organisationen.

Beträffande *samordningsavdelningens* ansvarsområde ifrågasätter statskontoret om inte en samordningsfunktion kan tillgodoses genom ett verksamhetssekreteriat för övergripande planerings- och samordningsuppgifter. Riksrevisionsverket anser det tveksamt om ansvaret för demokratiseringsprocessen såsom öreslagits skall åvila samordningsavdelningen. Direkt ansvar för organisationsstrukturella frågor innebär vidare enligt riksrevisionsverket en löpande verksamhet som inte bör åvila samordningsavdelningen. Riksrevisionsverket anser det mera rationellt att pro-

duktionssystemavdelningen får detta ansvar. Det bör vidare övervägas om inte samordningsenheten bör utgöras av ett kansli till generaldirektören.

I fråga om den föreslagna organisatoriska inplaceringen av *internrevisionen* har statskontoret inga invändningar. Riksrevisionsverket berör inte särskilt denna fråga men återger i sin alternativa organisationstablå *internrevisionens* roll som en kanslifunktion hos verkschefen.

Arbetskyddsstyrelsen anser det lämpligt att en särskild enhet i den nya organisationen har ansvaret för samordning och övervakning av *arbetskyddsverksamheten* på samtliga nivåer.

Ett av de mål som specificerats i postverkets organisationsutredning är att verket skall kunna erbjuda goda arbets- och anställningsförhållanden. Vidare skall *medinflytande och ansvar i beslutsprocessen* eftersträvas för de anställda. Statskontoret är i princip positivt till strävandena bakom utredningens förslag att åstadkomma en långtgående delegering till linjeorganisationen. Statskontoret ställer sig därför också positivt till den föreslagna utvidgningen av demokratiseringsprocessen men framhåller en potentiell risk för att denna kan leda till dubbeladministration. Ett flertal länsstyrelser ställer sig positiva till den föreslagna delegeringen. Riksrevisionsverket, som ställer sig principiellt positiv till en delegering till fältorganisationen, pekar vad gäller demokratiseringsprocessen på att postverkets förslag synes innefatta att även mera övergripande planeringsfrågor skall ingå i partssammansatta beslutsorgans uppgifter. Riksrevisionsverket menar emellertid att sådana frågor generellt rör postverkets verksamhet. Denna kan enligt arbetsrättskommitténs förslag inte kan vara föremål för förhandling eller avtal. Statens personalnämnd anser att personalavdelningen skall handlägga samtliga personaladministrativa frågor, alltså även medinflytande- och samverkans frågor. SACO/SR önskar representation i de partsammansatta beslutsorganen eller åtminstone adjungering här till. DEFF tillstyrker förslaget till utökning av antalet företagsnämnder och överlämnandet av viss beslutsrätt till dessa. DEFF tillstyrker vidare den föreslagna utvidgningen av utnämningsnämndernas beslutsrätt till lönegradsområdet F 10–F 17. Riksrevisionsverket ställer sig tveksamt till postverkets uppfattning att utnämningsnämndernas befogenhet bör utsträckas till tjänsterna i F 10–F 17 eftersom detta bl. a. skulle försvåra extern rekrytering till vissa ledningsposter i fältorganisationen.

Personalfunktionen i verket föreslås bli föremål för en omfattande utveckling. Detta krävs för att tillgodose kraven på dels rekrytering av kvalificerade administratörer, dels utveckling av den administrativa personalen (genom utbildning, rörlig tjänstgöring, etc.). Statens personalnämnd anser att åtminstone preliminära bedömningar bör göras i fråga om bemanningsplanering, personalutvecklingsplaner och omplaceringsplaner innan omorganisationen genomförs. Den personaladministrativa planeringen måste integreras med verksamhetsplaneringen. Riksrevisionsverket understryker behovet av – förutom en viss extern rekrytering, vilken berörs i

det föregående – en omfattande personalutveckling främst vad gäller ledningspersonal i fältorganisationen.

Det nya *ekonomiadministrativa systemet*, PEA-systemet, spelar en central roll i den nya organisationen som ett integrerat styrnings- och uppföljningssystem. Statskontoret anser det i detta sammanhang väsentligt att postverket fortsätter att utreda och konkretisera hur ett reellt ekonomiskt resultatansvar skall kunna förenas med ett normativt styrsystem samt hur de samhällsekonomiska intressena skall kunna tillgodoses på olika nivåer av organisationen. Riksrevisionsverket konstaterar att de positiva effekter som omorganisationen avses medföra är knutna till verkets nya styrsystem. Någon form av normstyrning torde vara nödvändig även i framtiden, eftersom postverket har att ge likformig service under lika betingelser. Svårigheter föreligger dock att kombinera denna normstyrning med ett reellt decentraliserat resultat- och produktivitetsansvar. Denna problemställning måste därför ytterligare penetreras. Riksrevisionsverket framhåller att normerna i framtiden bör ges en sådan utformning att de ekonomiskt ansvariga verkligen kan påverka utvecklingen.

En fråga som egentligen faller utanför organisationsprinciperna som sådana gäller *postverkets administrativa gränser* och hur dessa är anpassade till läns- och kommungränser. I fråga om *regionindelningen* framhåller statskontoret att de föreslagna regionernas allmänna storlek förefaller väl avvägd, och regionindelningen föranleder ingen erinran från statskontorets sida. Länsstyrelserna berör allmänt frågan om postverkets framtida regionindelning. Flertalet länsstyrelser, nämligen i Gotlands, Hallands, Jämtlands, Jönköpings, Kalmar, Kristianstads, Norrbottens, Stockholms, Södermanlands, Västerbottens, Västernorrlands, Örebro och Östergötlands län, tillstyrker den av postverket föreslagna regionindelningen eller lämnar den utan erinran. Länsstyrelserna i Skaraborgs och Älvsborgs län anser att hela länen skall höra till Göteborgsregionen. Länsstyrelsen i Värmlands län accepterar i princip en regionindelning av det slag som föreslagits, men vill att Karlstads brevområde skall ingå i Göteborgsregionen.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anser att länet bör ingå i Malmöregionen. Även länsstyrelserna i Malmöhus och Blekinge län framför detta förslag. Länsstyrelsen i Malmöhus län anser också att södra Halland och södra delen av Kalmar län bör tillhöra Malmöregionen. Sammanlagt bör endast sex regioner finnas. Länsstyrelserna i Kopparbergs samt Gävleborgs län anser att en ändring av nuvarande distriktsindelning kan anstå. Länsstyrelsen i Gävleborgs län vill att Gävle framdeles skall förbli regional huvudort. Länsstyrelsen i Uppsala län menar att förslaget om en uppdelning av länet på tre postregioner bör övervägas ytterligare, och länsstyrelsen i Västmanlands län reagerar allmänt mot att ett län delas på flera regioner.

Överbefälhavaren understryker vikten av att postregionernas gränser är anpassade till läns- och civilområdesgränserna. I sistnämnda hänseende anser ÖEF att en bättre överensstämmelse hade varit önskvärd och att därför större hänsyn behöver tas till civilområdesindelningen om regiongränserna ändras.

Skånes handelskammare är tveksam till den föreslagna ändringen vad gäller södra distriktets omfattning och anser att det bör övervägas att låta södra Halland även framdeles höra till Malmöregionen. Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet konstaterar att den föreslagna regionindelningen endast delvis anknyter till de av länsberedningen föreslagna samverkansområdena.

Åtskilliga länsstyrelser lämnar synpunkter på *postområdesindelningen* samt kommunernas inplacering i sådana områden. Även i fråga om inrättandet av ortpostkontor resp. postkontor med förstärkta resurser framförs önskemål. Länsstyrelserna i Jämtlands och Jönköpings län anser att utformningen av den lokala organisationen allmänt bör ske med beaktande av kommunala synpunkter. I vissa fall kan förekomsten av kommunblock behöva beaktas. Länsstyrelserna i Södermanlands och Västerbottens län önskar ytterligare remissomgång innan postområdesindelningen fastställs.

6 Föredraganden

Det moderna samhället kännetecknas av en växande mängd information som riktas till allmänheten och av ett ökat informationsutbyte mellan myndigheter, företag och organisationer av skilda slag. Den offentliga sektorns utvidgade åtaganden liksom det ekonomiska framåtskridandet i samhället leder sammantaget till ett ökat utbud av skriven information i form av meddelanden, tidningar, köperbudanden, fakturor, avier etc. Den automatiska databehandlingen som har byggts ut främst under 1960- och 1970-talen har gjort det lättare att framställa skriftlig information över huvud taget. De företag, bl. a. postverket, som svarar för befordran av informationsförsändelser har alla hittills haft en växande marknad och uppvisar följaktligen en betydande produktionsökning. För postverkets del har volymen brev och postkort under den senaste tioårsperioden ökat med ca 25 %. Mass- och gruppkursbanden har under samma tid ökat med ca 60 %.

Den tekniska utvecklingen medför ändrade förutsättningar vad gäller framställningen och överförandet av information. Det är främst teletekniken som skapar alternativ till en genom postverket befordrad skriftlig information och som därmed kan komma att påverka postverkets marknadssituation. I det läge som har uppstått genomför postverket en kraftig satsning på sin marknadsföring i syfte att hävda och så långt möjligt utvidga sin marknadsandel. Detta sker genom att verket dels söker tillhandahålla de största brevkunderna nya tjänster eller serviceformer, dels allmänt söker främja

brevet som informationsmedium. Postverket eftersträvar också ett så fullständigt tjänstesortiment som möjligt att erbjuda brevkunderna. I fråga om tidningsrörelsen har postverket sedan införandet av samdistributionsrabatten förlorat ca 25 % av den postdistribuerade dagspressvolymen. Verket inriktar sig på att hävda den kvarvarande volymen samt att utveckla sin ställning vad gäller övrig press.

Utmärkande för postverkets produktionsapparat är att den omfattar hela landet och att likvärdiga postala tjänster skall kunna erbjudas i alla delar av landet vid lika förutsättningar. Den transport-, sorterings- och distributionsapparat som verket förfogar över är följaktligen synnerligen vitt förgrenad men måste ändå fortlöpande byggas ut med hänsyn till den urbanisering som sker i samhället. Kassatjänst med betalnings- och värdeförmedling m. fl. tjänster skall kunna tillhandahållas på skäligen lika villkor för alla postkunder. Postverket har i regel begränsade möjligheter att minska serviceutbudet i områden där befolkningsunderlaget minskar till följd av urbaniseringen.

Postverksamheten har hittills varit påfallande manuell till sin karaktär. Kassatjänst, tömning av brevlådor, posttransporter, sortering och brevbäring är de dominerande funktionerna, vilka i huvudsak har krävt manuella insatser. Personalkostnaderna i postverket utgör f. n. över 80 % av hela kostnadsvolymen och de har hittills årligen stigit snabbare än kostnadsutvecklingen i övrigt. Bland de s. k. sakkostnaderna dominerar lokal- och transportkostnaderna. Den förhållandevis speciella kostnads- och servicestrukturen i postverket påverkar konkurrenssituationen på ett ogynnsamt sätt i det att kostnadsökningen hos postverket tenderar att vara högre än hos konkurrenterna. Det är f. n. endast på ett relativt fåtal arbetsställen där stora arbetsvolymen kan föras samman som det lönar sig att investera i mera kapitalkrävande tekniska utrustningar såsom brevsorteringsmaskiner och liknande. Postverket vidtar fortlöpande en rad åtgärder för att så långt möjligt effektivisera driften och/eller göra tjänsterna mera attraktiva. Under perioden 1965–1975 har således en ny sorterings- och transportorganisation införts med en indelning av landet i ett 40-tal s. k. brevområden. Postnummer har införts för att bl. a. möjliggöra maskinell brevsortering. Flygtransporter används i allt större utsträckning, vilket haft till resultat att brevposten kan befordras övernatt i praktiskt taget hela landet. Den bilburna brevbäringen har byggts ut och genom lantbrevbärare kan postkunderna utanför de större orterna numera få en fullständig postservice, som på de sista åren även kan inkludera viss kommunal service under förutsättning att kommunerna anlitar postverket för detta ändamål.

Vidare har kassaarbetet effektiviserats genom inrättandet av ett antal s. k. redovisningscentraler samt genom installation av elektroniska kassaskåp på de större postanstalterna. Avancerad ADB-teknik används inom postgiroverksamheten.

Som affärsdrivande verk har postverket att utföra sina av statsmakterna

fastlagda åligganden inom ramen för de intäkter verket kan uppnå på marknaden. Samtliga rörelsekostnader inklusive avskrivningar och skälig ränta på av statsmakterna tillskjutet kapital för investeringar m. m. skall täckas av verkets rörelseintäkter. Mot bakgrund av de särpräglade förutsättningar som gäller i fråga om postverkets marknadssituation och kostnadsstruktur och som jag i det föregående kortfattat har berört, krävs för postverkets del en organisation som verksamt bidrar till en god marknadsutveckling och en fortlöpande effektivisering av verksamheten. Möjligheterna att ta tillvara personalens kapacitet och kunnande i form av ökat medinflytande bör särskilt beaktas. Den tekniska utvecklingen måste kunna utnyttjas till fördel för verket och dess anställda, varför det i en ny organisation bör finnas resurser som möjliggör utveckling av såväl nya produktionssystem som tjänster. De faktorer jag här har nämnt visar allmänt, att det grundläggande administrativa hjälpmedel som verkets interna organisation utgör fortlöpande måste kunna anpassas till ändrade förutsättningar.

Postverkets administrativa uppbyggnad har inte setts över sedan år 1965. Den nu gällande organisationen infördes detta år och medförde förändringar främst vad gäller centralförvaltningens uppbyggnad. Distriktsförvaltningen har i stort sett varit oförändrad i trettio års tid. Organisationen är uppbyggd enligt linje/stabsmodell och bygger på en funktionellt verkande avdelningsindelning. Den centrala förvaltningen har i dag en direkt styrande och samordnande funktion som även omfattar operativa beslut av kortsiktig natur. Distriktsförvaltningen har en utredande och uppföljande funktion gentemot den lokala förvaltningen. Denna saknar f. n. egen kompetens att handlägga många av de frågor som direkt berör den lokala nivån, t. ex. arbetsmiljö-, organisations- och marknadsfrågor.

Inom ramen för den nuvarande organisationen har en förstärkning efterhand skett av resurserna för marknadsföring, rationalisering, information och övergripande planerings- och samordningsfunktioner. Det är i nuvarande organisation den kommersiella byrån, driftbyrån, det allmänna sekretariatet, plansekreteriatet samt en relativt nyinrättad AR-enhet som tilldelats dessa uppgifter. Som ett exempel kan nämnas att plansekreteriatet har haft ansvaret för projektledningen vad gäller utarbetandet av nu föreliggande förslag till ny organisation för postverket (PVO-rapporten). Den strikt funktionella arbetsfördelningen mellan den nuvarande centralförvaltningens enheter samt rådande rollfördelning mellan central och regional nivå har dock ej möjliggjort en modern ansvarsfördelning som bygger på delegering i förening med ett integrerat resultatansvar. Som exempel kan nämnas att den kommersiella byrån lyder under ekonomienheten medan distriktsförvaltningarna (postdirektionerna) lyder under driftenheten. Vidare är informationsfrågorna, vilka i postverket är av mycket stor omfattning och betydelse och som därför får anses tillhöra de koncernsammanhållande ledningsfunktionerna, spridda på skilda enheter och byråer.

En samlad bedömning av vad jag hitintills har berört leder till slutsatsen

att tidpunkten nu är mogen att se över postverkets interna organisation och att genomföra en förstärkning och ytterligare effektivisering av denna. Efter en inledande kortfattad belysning av principerna och syftena med det organisationsförslag som postverket har lagt fram redovisar jag mina synpunkter, ställningstaganden och förslag i fråga om en ny organisation för postverket, avsedd att börja genomföras från och med den 1 juli 1976.

Postverkets erfarenheter från den senaste 10-årsperioden och den väntade snabba utvecklingen på informationsområdet visar ett klart behov av att verket ges sådana förutsättningar som gör det möjligt att med kraft ta sig an utvecklings- och långsiktiga planeringsuppgifter av övergripande intresse. Centralförvaltningen bör byggas upp med sikte på att i första hand omhänderta dessa funktioner. Den bör i gengäld så långt möjligt avlastas den mängd löpande ärenden av kortsiktig natur som den i dag ombesörjer. Genom ett förbättrat system för planering och ledning skapas förutsättningar för att den regionala förvaltningen inom ramen för ett självständigt resultatansvar skall kunna överta sådana uppgifter. Den regionala förvaltningen övertar därmed mycket av den styrande och samordnande funktion gentemot den lokala förvaltningen som hittills åvilat centralförvaltningen. Till den lokala nivån, vars organisation utgör postverkets egentliga produktionsapparat, bör delegeras huvuddelen av de frågor som sammanhänger med den löpande produktionen, vilket i sin tur förutsätter att lokalförvaltningen får kompetens och organisatoriska resurser för ändamålet. En delegering möjliggör också ett ökat medinflytande från de anställdas sida, t. ex. i frågor som rör resursuppyggnad och arbetsförhållanden. Lokalförvaltningen genomför den löpande produktionen med iakttagande av att tillgängliga resurser skall utnyttjas så väl som möjligt. Ett nytt ekonomiadministrativt system, PEA-systemet, syftar till att möjliggöra den rollfördelning som nu föreslås mellan de centrala, regionala och lokala nivåerna. Omfördelningen i ansvarshänseende följs så långt möjligt av en motsvarande delegering av befogenheter och operativt beslutsfattande.

Postverket indelas under verksledningsnivå med utgångspunkt i de huvudsakliga rörelsegrenarna i tre block, nämligen poströrelsen, postgirot och en s. k. resultatenhetsgrupp som omfattar mindre rörelsegrenar.

Enligt postverkets förslag skall poströrelsen organiseras som en s. k. matris med två centrala rörelsegrensstaber, marknads- resp. produktionssystemavdelningarna, samt – i ett övergångsskede åtta – på sikt sju regioner. Regionkontoren placeras i nuvarande sju distriktshuvudorter, nämligen Malmö, Göteborg, Linköping, Stockholm, Gävle (övergångsvis), Sundsvall samt Boden. Härtill inrättas en ny region med säte i Örebro. De två avdelningarna och de olika regionerna sorterar direkt under verksledningen. Rörelsegrenstaberna har ansvaret för den långsiktiga resultatutvecklingen, medan varje region har ansvaret för resultatet under en avgränsad tidsperiod. Regionerna indelas på den lokala nivån i ca 60 postområden, vilka tillsammans upptar ca 190 områdes- och ortpostkontor samt drygt 2 100 lokalpostkontor.

Postgirot får liksom i nuvarande organisation ställningen av en självständig, verksledningen direkt underställd resultatenhet. Girots interna organisation har nyligen lagts fast i samband med PKbankens bildande och bör följaktligen inte undergå någon ändring f. n. Övriga var för sig självständiga resultatenheter är diligenstrafiken, industrierna, frimärksavdelningen, adressregistret samt centralupphandlingen. Varje sådan resultatenhet leds av en styrkommitté.

Postverket föreslår vidare sex centrala stabsenheter för de mera övergripande funktionerna i verket. Fyra av enheterna har karaktären av funktionella stabsavdelningar, nämligen en administrativ avdelning, en ekonomiavdelning, en informationsavdelning och en personalavdelning. Resterade två enheter får ställning av staber åt verkschefen och utgörs av en samordningsavdelning samt en enhet för internrevision. De funktionella stabsavdelningarna avses svara för operativa ledningsfunktioner var och en inom sitt sakområde. Verkschefsstaberna svarar för strukturella utredningar och analyser och arbetar i övrigt på verksledningens direkta uppdrag.

Postverket har på senare tid i samarbete med delegationen för förvaltningsdemokrati prövat olika former för medinflytande för personalen. Information och samråd sker inom en väl utbyggd företagsnämndsverksamhet. Verkets förslag till ny organisation har utarbetats under de anställdas aktiva medverkan. Erfarenheterna av det hittillsvarande samarbetet på förvaltningsdemokratins område är goda. Den delegering av beslutsrätten från postverkets centrala nivå via den regionala nivån ut i fältorganisationen som nu föreslås kan allmänt ses som ett medel att uppnå en högre effektivitet i den framtida verksamheten. Den skapar vidare förutsättningar för att utvidga demokratiseringsprocessen i verket, vilket är ett väsentligt mål för postverket med dess stora antal anställda. I den nya organisationen föreslås nämndverksamheten utökad med regionala företagsnämnder, varjämte antalet lokala nämnder utökas betydligt. De nya företagsnämnderna övertar beslutsrätten i frågor som rör ekonomisk planering och marknadsplanering samt får viss utvidgad beslutsrätt i utnämningsfrågor. I frågor rörande ekonomisk styrning och marknadsaktiviteter som berör hela postverket överflyttas beslutsrätten till en central företagsnämnd (postverkets nämnd) i den mån besluten ej skall fattas av verkets styrelse. För samråd och information föreslås ett antal rådgivande organ. Härutöver förutsätts personalkommittéer arbeta på lägst ortpostkontorsnivå enligt nuvarande regler.

Postverkets organisationsförslag innehåller de grundläggande principerna för samt huvuddragen i en ny organisation. Sedan förslaget avlämnats till regeringen har arbetet fortsatt med att utforma organisatoriska detaljer, rutiner inom ekonomisystemet m. m. Verket framhåller att omorganisationen – inte minst med hänsyn till kundservicen och personalen – bör genomföras under en så kort tidrymd som möjligt. Med hänvisning till verkets storlek och till införandet av ett nytt genomgripande ekonomiadministrativt system krävs dock flera år för genomförandet. Det är angeläget att omdanings-

processen kan börja den 1 juli 1976 med sikte på ett stegvis införande av den nya organisationen. Systemet med personalens inflytande i beslutande företagsnämnder avses prövas försöksvis under en treårsperiod, som påbörjas viss tid efter det man praktiskt hunnit definiera och flytta över befogenheter till nämnderna. Postverket räknar med att den nya organisationen kommer att ge personalen mera intressanta och stimulerande arbetsuppgifter. Förändringarna måste ske så att negativa följder för de anställda så långt möjligt undviks. Alla rimliga åtgärder kommer att vidtas för att lösa de personalfrågor som kan uppkomma. Eventuella minskningar i personalstyrkan på visst tjänsteställe kommer i de flesta fall att kunna anpassas till normal avgång. Ett särskilt utbildningsprogram kommer vidare att genomföras för att förbereda personalen för de nya uppgifterna. Postverket bedömer att organisationsförslaget kan genomföras med totalt sett oförändrade administrativa kostnader.

För min del kan jag ansluta mig till postverkets bedömning att en omorganisation av verket skapar väsentligt bättre möjligheter att möta de krav som ställs på verket från en marknad under omvandling. Med hänsyn till verkets ekonomiska struktur i stort och dess relativt sett stora andel fasta kostnader är det också synnerligen angeläget att verket tar till vara alla möjligheter att så långt möjligt utnyttja sin befintliga produktionsapparat för ett ökat utbud av tjänster. De önskemål hos verket som inom nuvarande organisation föranlett en tyngdpunktsförskjutning mot marknads-, informations- och planeringsfunktionerna, bör i en ny organisation ytterligare kunna tillgodoses. Det är betydelsefullt att ett affärsverk som postverket vilket befinner sig i en uttalad konkurrenssituation på en föränderlig marknad ges alla möjligheter att med moderna administrativa medel, varav den interna organisationen är det kanske viktigaste, fortlöpande effektivisera och utveckla sin verksamhet. Jag finner tidpunkten den 1 juli 1976 lämplig för att påbörja arbetet med en omstrukturering av postverkets organisation.

Vad gäller den föreslagna ansvarsfördelningen mellan central, regional och lokal nivå finner jag organisationsförslaget väl avvägt. Den centrala nivån bör således främst ha långsiktiga planerings- och utvecklingsuppgifter och i anslutning här till det långsiktiga resultatansvaret. Att den regionala nivån i konsekvens härmed får utvidgade befogenheter och övertar en stor del av de operativa lednings- och styrningsfunktionerna finner jag följderiktigt. En stor mängd operativa beslut kommer därmed att kunna delegeras till den lokala nivån inom ramen för ett självständigt ansvar. Den lokala förvaltningen har därmed ansvar för att tilldelade produktionsresurser används med sikte på största möjliga produktionsvolym. I detta sammanhang är personalens medverkan i de lokala nämnderna betydelsefull dels för att i bl. a. planeringshänseende tillvarata den kompetens som lokalförvaltningens personal besitter och dels för att nå bästa möjliga arbetsmiljö.

Vissa remissinstanser tar upp den precisering av mål och företagspolitik som postverket inledningsvis redovisat i sitt organisationsförslag. Enligt min

mening får de företagspolitiska målangivelserna ses som en allmän referensram för att uppnå en viss enhetlighet vad gäller den postala servicen och produktutformningen över hela landet. De kan därför inte ses som ett långsiktigt fastläggande av utvecklingen vare sig på marknads- eller produktionssystemsidan. Företagspolitiken måste efter hand revideras med hänsyn till bl. a. ändrade marknads- och produktionsförutsättningar. Således måste t. ex. servicegraden ständigt kunna diskuteras mot bakgrund av bl. a. efterfrågan och kostnadsutvecklingen. Uppkomsten av nya marknader resp. krav på förändrad service talar också för att en viss servicegrad inte får ses som något en gång för alla givet. Sammantaget innebär detta att en allmän analys av de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna för postverket av den i organisationsförslaget formulerade företagspolitiken och riktlinjerna är nödvändig i detta sammanhang. Att de resultatansvariga enheterna på central och i viss mån regional nivå löpande utför sådan analys med utgångspunkt i valda problemlösningar finner jag helt naturligt.

Remissinstanserna, däribland statskontoret, riksrevisionsverket, många länsstyrelser samt personalorganisationerna, har allmänt ställt sig positiva till utredningens principförslag om en ökad delegering i förening med en ökad demokratisering i den nya organisationen. Jag hyser också uppfattningen, att sådana åtgärder är angelägna inom postverket med dess hela landet omfattande verksamhet, dess utbyggda organisation och dess stora personal. Åtgärderna kan förväntas både få positiva effekter i personalpolitiskt hänseende och gynnsamt påverka verksamheten i effektivitets- och servicehänseende. Delegeringen av befogenheter och resurser har i sin tur nära samband med frågan om bestämning av ett resultatansvar för geografiskt avgränsade enheter. Jag noterar här att statskontoret, riksrevisionsverket m. fl. ställer sig positiva till en ordning med ett resultatansvar förlagt även till andra nivåer än centralförvaltningen.

Allmänt gäller att det – med den utveckling och de förändringar som kännetecknar marknaden för postverkets tjänster – givetvis möter svårigheter att alltför hårt låsa sig vid en viss organisation och enskildheterna i en sådan. Det är mot den bakgrunden jag fäster särskild vikt vid postverkets förslag att satsa på och förstärka de resurser som avser planering och utveckling. Det är sedan viktigt att de impulser som kan komma från de centrala planerings- och utvecklingsorganen fångas upp och tas till vara av resultatansvariga enheter på olika nivåer i den nya organisationen, bl. a. med hjälp av ett för ändamålet utformat styrsystem. I detta hänseende är det väsentligt att det på de centrala och regionala nivåerna finns flexibla ledningsinstrument så att verksamheten snabbt kan anpassas till ändrade förutsättningar. Av denna anledning spelar den regionala förvaltningsnivån i den nya organisationen en väsentlig roll både som en del av ledningsfunktionen och som resultatansvarig enhet inom postverket.

Jag övergår härfter till att beröra de skilda enheterna i den nya organisationen och deras uppgifter.

Enligt organisationsförslaget skall en arbetsfördelning mellan marknads- och driftfunktioner i den helt dominerande poströrelsen ytterligare befästas. En särskild marknadsavdelning får ansvaret för den långsiktiga intäkts- och kostnadsutvecklingen vad gäller de produkter och tjänster som skall ingå i linjeförvaltningens sortiment. Ansvaret innefattar även den servicenivå som skall erbjudas kunderna. Avdelningen svarar, mera konkret, för marknadsanalys, marknadsplanering, produktutveckling, säljledning, ekonomisk analys, prispolitik och taxefrågor samt lönsamhetsplanering.

Produktionen av tjänster i linjeförvaltningen omfattar flera olika slags arbetsuppgifter, såsom sortering, transporter, postutdelning, lantbrevbäring, kassatjänst och redovisning. Dessa olika uppgifter har ett nära inbördes samband, när det gäller att tillhandahålla allmänhet och näringsliv den ifrågavarande servicen. Postverkets effektivitet härvidlag hänger nära samman med hur väl samordningen kan ske av dessa uppgifter. I den nya organisationen kommer ansvaret för denna samordning att på central nivå åvila produktionssystemavdelningen. Hos denna samlas därför systemutvecklingsresurserna för såväl kassatjänsten som för postbehandlingen. Produktionssystemavdelningen har vidare ansvaret för den tekniska utvecklingen. Förändringar i fråga om produktutformning och produktsortiment kan således initieras genom avdelningen som också svarar för produktionsnormer att användas i den regionala/lokala förvaltningen.

Det alternativ, som statskontoret har framfört i sitt remissyttrande att låta marknads- och produktionssystemfunktionerna ingå i en gemensam enhet, kan jag inte ansluta mig till. Denna sammanslagna enhet skulle få ansvaret för marknads- och produktionssystemutveckling i en rörelsegren, som räknat i arbetsvolym representerar drygt 80 % av verkets totala verksamhet. Därmed skulle uppstå en uppenbar risk för obalans i den totala organisationslösningen. Den för verksledningen konstruktiva dialog i utvecklings- och planeringshänseende som enligt postverkets förslag avses kunna föras mellan marknads- och produktionssystemavdelningarna skulle även gå förlorad. Sådana effekter finner jag motverka de syften som ligger dels i tanken på en delegering, dels i önskemålet att förstärka marknadsfunktionens inflytande på bekostnad av den traditionellt i postverkets organisation dominerande drift- eller produktionsfunktionen. En uppdelning av marknads- och produktionsfunktionerna kan också underlätta den praktiska delegeringen från central till övriga nivåer.

Vad avser riksrevisionsverkets synpunkter att i stället för de båda marknads- och produktionssystemavdelningarna ha en uppdelning på central nivå av poströrelsen i en enhet för kassatjänst och en enhet för postbefordran, kan jag inte heller ansluta mig till dessa. Jag anser det sålunda innebära klara fördelar – med hänsyn såväl till samordningen av ifrågakommande specialistresurser på central nivå som till relationerna med den regionala förvaltningen – att marknads- resp. produktionssystemaktiviteterna hålls samlade inom resp. avdelningar.

Sammantaget finner jag postverkets förslag i förevarande hänseende väl avvägt från olika synpunkter, och jag kan sålunda biträda detsamma. Samtidigt vill jag understryka att formerna för och genomförandet av den nödvändiga löpande samordningen mellan marknads- resp. produktionssystem-avdelningarna kan kräva en närmare planering och uppföljning samt en fortlöpande anpassning från postverkets sida.

Till poströrelsen hör som angetts i det föregående även den regionala/lokala förvaltningen (linjeförvaltningen eller fältorganisationen). Eftersom den regionala förvaltningen inom ramen för ett resultatansvar avses få en självständigare ställning i linjeorganisationen för poströrelsen än vad distriktsförvaltningen hittills haft, är det – som utredningen föreslagit – nödvändigt att dess möjligheter till resultatpåverkan kan utvidgas. Resultatutvecklingen måste även kunna mätas. Härmed följer krav på att varje region avgränsas så att den omfattar en viss geografisk del av postverkets serviceapparat med tillämpade transport- och sorteringssystem. Utredningsförslaget innebär att regionindelningen skall ske med utgångspunkt i det 40-tal brevområden som tillskapades år 1968 i samband med införandet av en ny sorteringsorganisation.

I fråga om den regionala indelningen kan konstateras att denna – i fråga om såväl antalet distrikt som deras geografiska gränser – i allt väsentligt har varit oförändrad under de senaste tre decennierna. Den är därmed i olika hänseende föråldrad i förhållande till i första hand den nya brevområdes-, sorterings- och transportorganisationen. Den svarar inte heller mot de krav som den nya av postverket föreslagna organisationen – med dess långtgående ansvarsdelegering till regional nivå – ställer.

Postverket har därför föreslagit en anpassning av den regionala indelningen. Förslaget innebär ett oförändrat antal regioner. Därvid bör enligt postverket Malmö, Göteborg, Linköping, Stockholm, Sundsvall och Boden bibehållas som regionhuvudorter. Därjämte föreslås Gävle – efter viss övergångstid – utgå och Örebro tillkomma som huvudort. I anslutning härtil har också förutsatts en anpassning av de geografiska gränserna för resp. regioner.

Flerparten länsstyrelser har vid remissbehandlingen tillstyrkt postverkets förslag eller lämnat det utan erinran. Några länsstyrelser har anfört synpunkter i fråga om den geografiska avgränsningen. Länsstyrelsen i Kopparbergs län ifrågasätter behovet av en ändrad regionindelning, medan länsstyrelsen i Gävleborgs län motsätter sig att Gävle utgår som regionhuvudort.

Jag vill i anslutning härtil konstatera, att postverkets förslag i stort inte innebär någon mera långtgående förändring i förhållande till nuvarande distriktsorganisation, bortsett från förslaget avseende Gävle. I sistnämnda hänseende har jag vid prövningen av frågan kommit till att skäl talar för att t. v. bibehålla en särskild Gävleregion – omfattande landskapet Gästrikland samt Kopparbergs och vissa delar av Västmanlands och Uppsala län. Sam-

tidigt har jag övertygats om lämpligheten att tillskapa en ny Örebroregion, som omfattar huvuddelarna av Uppsala och Västmanlands län, vidare Södermanlands, Örebro och Värmlands län. Vid den angivna avgränsningen – som sålunda bygger på åtta regioner mot f. n. sju – kommer Sundsvallsregionen att liksom hittills omfatta landskapet Hälsingland samt Jämtlands och Västernorrlands län. Den av mig sålunda förordade justeringen i förhållande till postverkets förslag har godtagits av verkets ledning.

I anslutning till de synpunkter som i övrigt har anförts vid remissbehandlingens på den geografiska avgränsningen vill jag framhålla, att Värmlands län förs till den nya Örebroregionen, vilket motiveras av de starka postala transport- och samordningssambanden mellan länet och Örebro-Mälardområdet. På liknande grunder ansluter jag mig till förslaget att Kronobergs län i postalt hänseende förs till Linköpingsregionen.

Allmänt gäller att den ifrågavarande regionindelningen så långt möjligt med hänsyn till de postala kraven ansluter sig till gällande läns- och kommungränser. De ändringar som har vidtagits i förhållande till nuvarande distriktsorganisation har helt betingats av strävan att ge den nya organisationen möjligheter att verka i former som leder till den eftersträlvade effektiviseringen i driften och skapar förutsättningar för en god postservice.

I några fall har sålunda vissa mindre länsdelar av postala skäl hänförs till andra regioner än huvuddelen av resp. län. Av dessa skäl förs Älvkarleby kommun i Uppsala län samt Skinnskattebergs, Fagersta och Norbergs kommuner i Västmanlands län till Gävleregionen. Vidare förs Dals-Eds, Bengtsfors och Åmåls kommuner i Älvsborgs län till Örebroregionen, Habo och Mullsjö kommuner i Skaraborgs län till Linköpingsregionen och Markaryds kommun i Kronobergs län till Malmöregionen.

Efterhand som postverket marknads- och produktionsförutsättningar utvecklas, skapas underlag för en successiv utvärdering i postalt hänseende vad gäller sambandet mellan antalet regioner och dessas avgränsning samt uppgifter. I detta sammanhang gäller allmänt att postverket får underställa för regeringens prövning frågor rörande den anpassning som kan komma att behövas. En karta över den föreslagna regionindelningen bör fogas till regeringsprotokollet som *bilaga 4*.

Jag har tidigare berört den roll som den lokala förvaltningen avses fullgöra i den kommande organisationen. Jag har konstaterat att postverkets förslag innebär en väsentlig satsning på den lokala förvaltningsnivån i den nya organisationen. Ett betydande antal postkontor kommer att förscas med förstärkta resurser i administrativt eller marknadshänseende för att kunna fullgöra nya utökade uppgifter. Ett 60-tal områdespostkontor tillsammans med ca 130 ortpostkontor kommer sålunda att i olika delar av regionerna bilda stödjecenter för postal kommersiell service. Bl. a. planeras ortpostkontor i landets samtliga regionala centra (se SFS 1973:24). Förutom angivna områdes- och ortpostkontor finns även s. k. lokalpostkontor. I sammanhanget kan konstateras att avsikten är att postkontor – ort- eller lokalpostkontor –

med ansvar för marknadsföring skall finnas i varje kommun. I kommuner med ett antal större tätorter övervägs härutöver att på postkontor i orter med minst 800 lokala hushåll tillhandahålla särskild utbildning i marknads- och produktjänst. Med en sådan komplettering avseende ca 200 lokalpostkontor når postverket en spridning vad gäller kvalificerad service som motsvarar det totala affärsbanksnätets fördelning på orter i Sverige.

När det gäller indelningen i postområden, klassificeringen av postkontor etc., samt den detaljerade utformningen av lokalförvaltningens organisation får det liksom hittills ankomma på postverket att besluta. Härvid skall verket samråda med i första hand berörda länsstyrelser och kommuner.

I fråga om centralförvaltningens tänkta lednings- och utvecklingsfunktioner har remissinstanserna i stort sett lämnat postverkets förslag utan erinran. Förslaget innebär att fyra s. k. funktionella stabsenheter – administrativa avdelningen, ekonomiavdelningen, informationsavdelningen och personalavdelningen – skall svara för ledande funktioner inom hela verket, var och en inom sitt kompetensområde. Härutöver skall två staber biträda verksamheten med vissa övergripande samordningsfrågor samt internrevision. Statskontoret och riksrevisionsverket har anfört vissa synpunkter i fråga om vissa av de centrala enheterna.

Beträffande ekonomiavdelningen delar jag statskontorets och riksrevisionsverkets uppfattning att avdelningen bör spela en aktiv roll i den nya organisationen. Dess uppgift skall bl. a. vara att ha ansvaret för de ekonomiadministrativa funktionerna i verket samt uppföljningen av den samlade verksamhetens ekonomiska utfall. Däri ligger helt naturligt att ekonomiavdelningen kommer att ta aktiv del inte bara i utvecklingen av styrsystemet utan också i det långsiktiga planerings- och utvecklingsarbete som föreslås samlat till den centrala nivån i den nya organisationen. Satsningen på det nya ekonomiadministrativa systemet samt inrättandet av ekonomienheter hos regionförvaltningarna i den nya organisationen innebär sammanlagt en förstärkning av ekonomifunktionen.

Vad avser informationsfrågorna är hanteringen av dessa av särskild betydelse med hänsyn till postverkets stora personal, dess vittförgrenade organisation och dess breda kontaktyta med allmänhet och näringsliv. Den personal – sammanlagt nära 25 000 anställda – som direkt betjänar kunderna och som måste vara väl informerad såväl postalt som marknadsmässigt för att en god service skall kunna upprätthållas, är sålunda betydligt större än den personal med motsvarande uppgifter som finns i andra verk. Antalet serviceställen är också ojämförligt större i postverket. Det är med hänsyn härtill väsentligt att genom en särskild informationsfunktion tillhandahålla personalen löpande arbetsvägledning, information om marknaden, riktlinjer för service m. m. liksom att genom säljinformation och PR-aktiviteter gentemot kunderna stödja den egna fältorganisationen. Genom sin betydelse tillhör informationsaktiviteterna ledningsfunktionen och de bör sålunda handhas av en särskild avdelning direkt under verksamheten. Jag kan

inte ansluta mig till den tanke som statskontoret och riksrevisionsverket fört fram att slå samman informationsenheten med den administrativa enheten. Den administrativa avdelningens uppgift är – som framgår av det föregående – inriktad på främst specialistbetonade juridiska, författningsmässiga och internationella frågor.

Som framgår av det föregående har postverket – förutom de fyra funktionella stabsavdelningarna – föreslagit inrättandet av två stabsenheter till verksledningens förfogande, nämligen en samordningsavdelning och en enhet för internrevision. I fråga om samordningsavdelningen delar jag postverkets uppfattning om behovet av en sådan med uppgift att biträda verksledningen i frågor som gäller samordning av långsiktig planering och organisationsutveckling, handläggning av organisationsstrukturella frågor och i anslutning därtill frågor om förvaltningsdemokratis fortsatta utveckling m. m.

I sistnämnda hänseende vill jag särskilt understryka det förhållandet att demokratiseringsprocessens fortsatta utveckling mot en beslutsfunktion nära sammanhänger med dennas integration i den totala organisationsstrukturen. Förläggningen av hithörande frågor till samordningsavdelningen framstår därför som naturlig. Detta utesluter givetvis inte att sådana frågor som har en personaladministrativ karaktär handläggs inom personalavdelningen.

Utredningsförslaget innebär vidare att postgirot liksom hittills får ställning som särskild enhet. Därtill föreslås att postgirot, liksom poströrelsen, skall utgöra en resultatenhet, dvs. ha eget ansvar för såväl den långsiktiga utvecklingen som den löpande driften. Jag finner denna ståndpunkt naturlig med hänsyn till dels den från postverkets övriga rörelsegrenar väl avgränsade verksamheten, dels den omorganisation som nyligen har genomförts i anslutning till samgåendet mellan Postbanken och Sveriges Kreditbank.

Jag delar postverkets uppfattning att de mindre rörelsegrenarna – diligensrörelsen, industrierna, postens adressregister, frimärksrörelsen samt centralupphandlingen – var och en är att se som självständig resultatenhet med ansvar för såväl långsiktig utveckling som löpande drift.

Med hänsyn till att var och en av de här berörda resultatenheterna är specifika samt avser uppgifter som är begränsade i förhållande till poströrelsen och postgirot, finner jag i likhet med postverket behov av att skapa särskilda former för ledning av enheterna. Verksledningen bör så långt möjligt avlastas löpande uppgifter vad gäller dessa rörelsegrenar. Utredningens förslag att upprätta en styrkommitté för varje enhet kan jag tills vidare biträda. Det bör emellertid ankomma på postverket att vid arbetet med vidareutvecklingen av nu föreliggande principiella förslag till organisation utreda om inte vissa av dessa resultatenheter med fördel kan sammanföras. Vidare kan ifrågasättas om inte ledningen av hela den s. k. resultatenhetsgruppen kan handhas av en gemensam styrkommitté. Jag förutsätter vidare att den organisatoriska inplaceringen av fastighetsförvaltningen utreds ytterligare av postverket enligt vad som har angivits i verkets organisations-

förslag.

I fråga om de ekonomiska konsekvenserna av det i det föregående redovisade organisationsförslaget noterar jag, vad postverket uttalat om att det skall genomföras inom oförändrad kostnadsram. Jag finner att detta utgör en naturlig förutsättning för arbetet med omorganisationen. Det bör ankomma på verket att allteftersom denna genomförs tid efter annan lämna regeringen redovisning för vidtagna åtgärder.

Den organisationsreform som nu föreslås är omfattande och genomgripande. Konsekvenserna kan inte nu i alla avseenden överblickas. Det kan senare bli nödvändigt att ompröva någon fråga. Jag förutsätter att postverket följer utvecklingen och inkommer till regeringen med förslag, om erfarenheterna ger anledning härtill.

Under en övergångstid kommer det inom vissa områden att krävas, att den gamla organisationen får fungera parallellt med den nya. Redan nu har utsetts projektledare, som skall förbereda bildandet av de nya enheterna. Regeringen bör bemyndigas att vidta de övergångsanordningar och åtgärder i övrigt som behövs för genomförandet av den nya organisationen.

Beträffande avtalsbara anställnings- och arbetsvillkor avser jag att föranstalta om att statens avtalsverk får de förhandlingsuppdrag som behövs.

7 Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

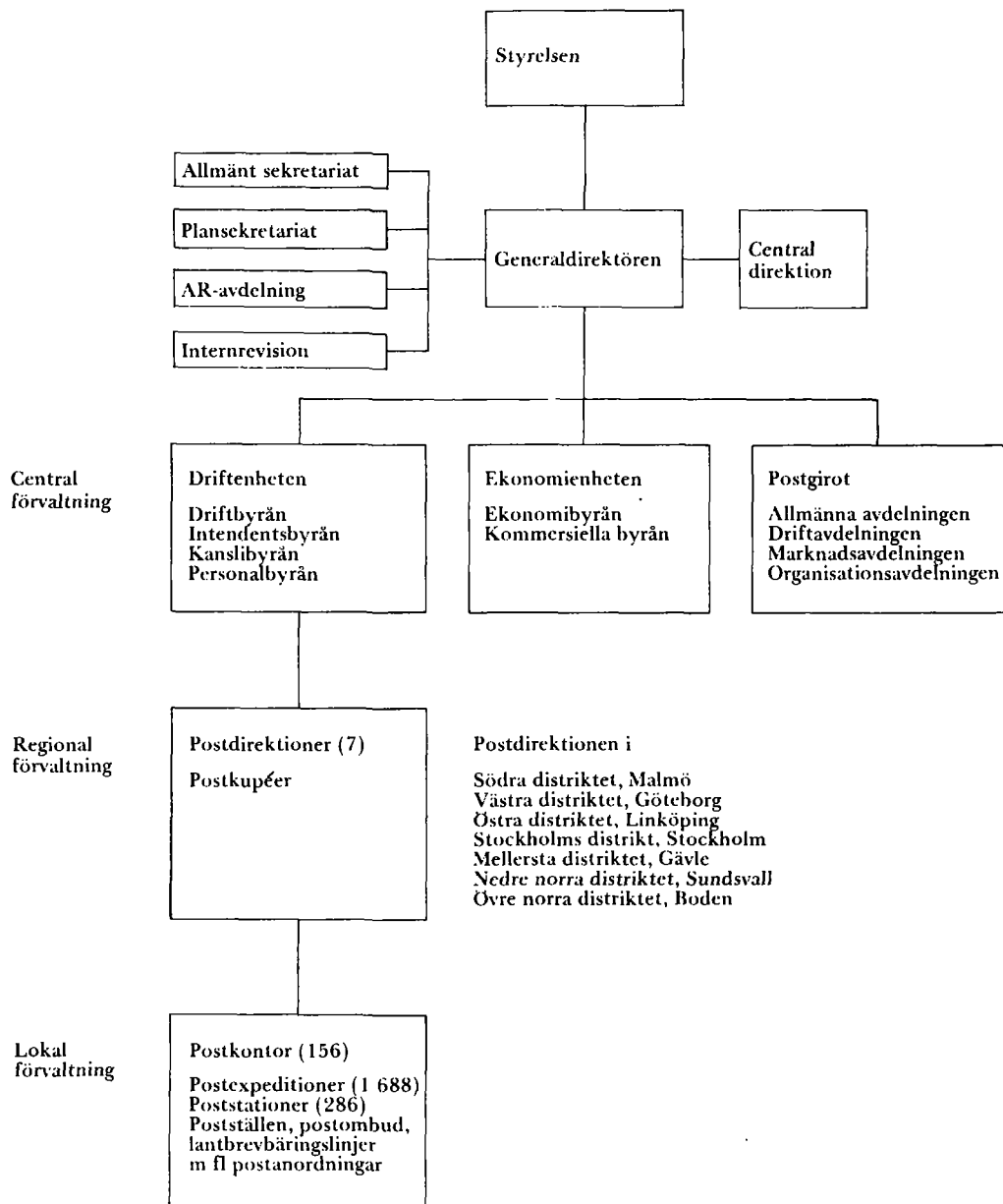
1. godkänna de riktlinjer för ny organisation för postverket, som jag har förordat i det föregående,
2. bemyndiga regeringen att besluta om sådana avvikelser från den föreslagna organisationen, som inte bryter mot riktlinjerna för densamma,
3. bemyndiga regeringen att vidta de övergångsanordningar och åtgärder i övrigt som behövs för genomförandet av den nya organisationen.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga 1

Tablå över postverkets nuvarande organisation (per den 31 december 1975)



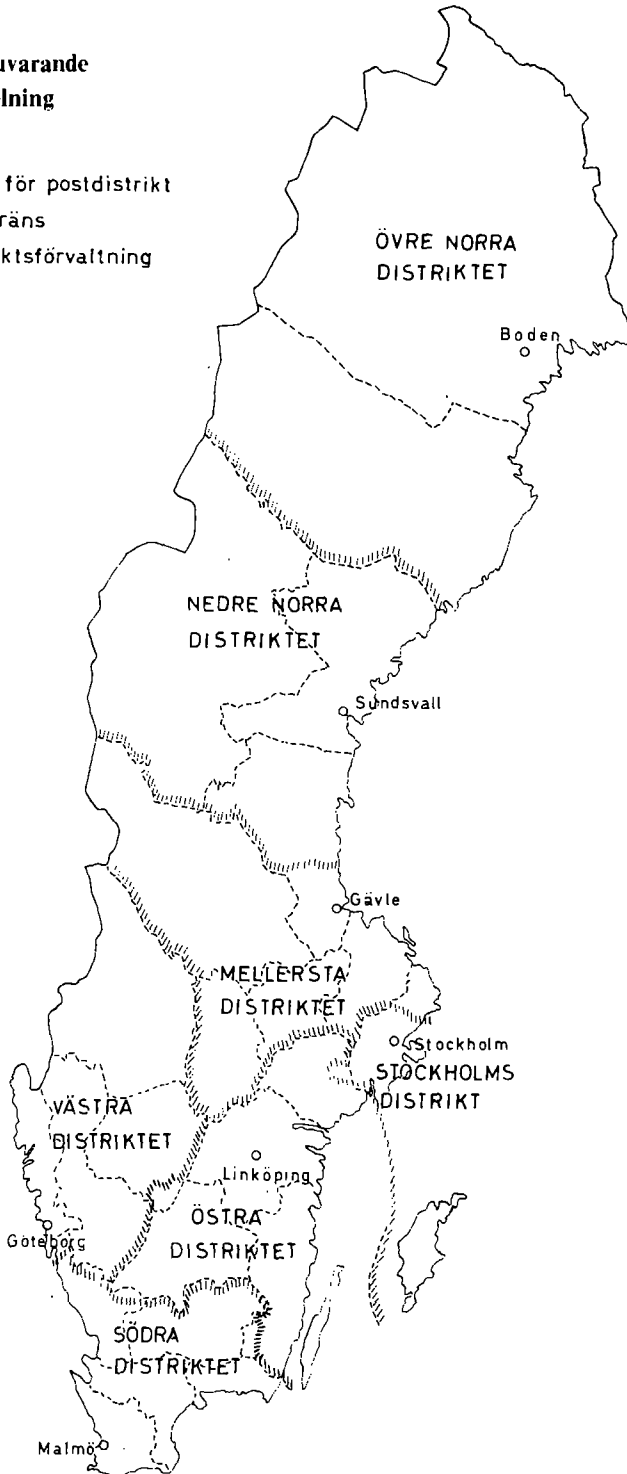
Av Postverket helägda dotterbolag

Fastighets AB Certus

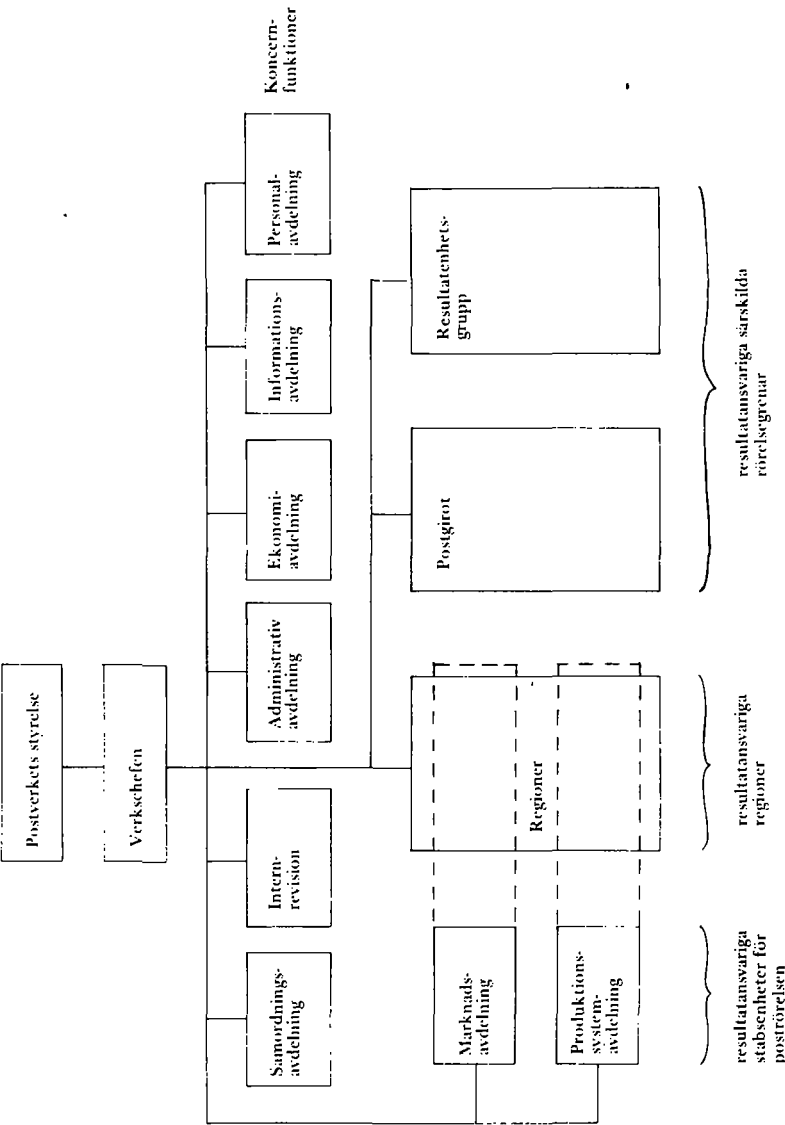
Tidningstjänst AB

**Karta över
postverkets nuvarande
regionala indelning**

- Gräns för postdistrikt
 - - - - - Länsgräns
 ○ Distriktsförvaltning

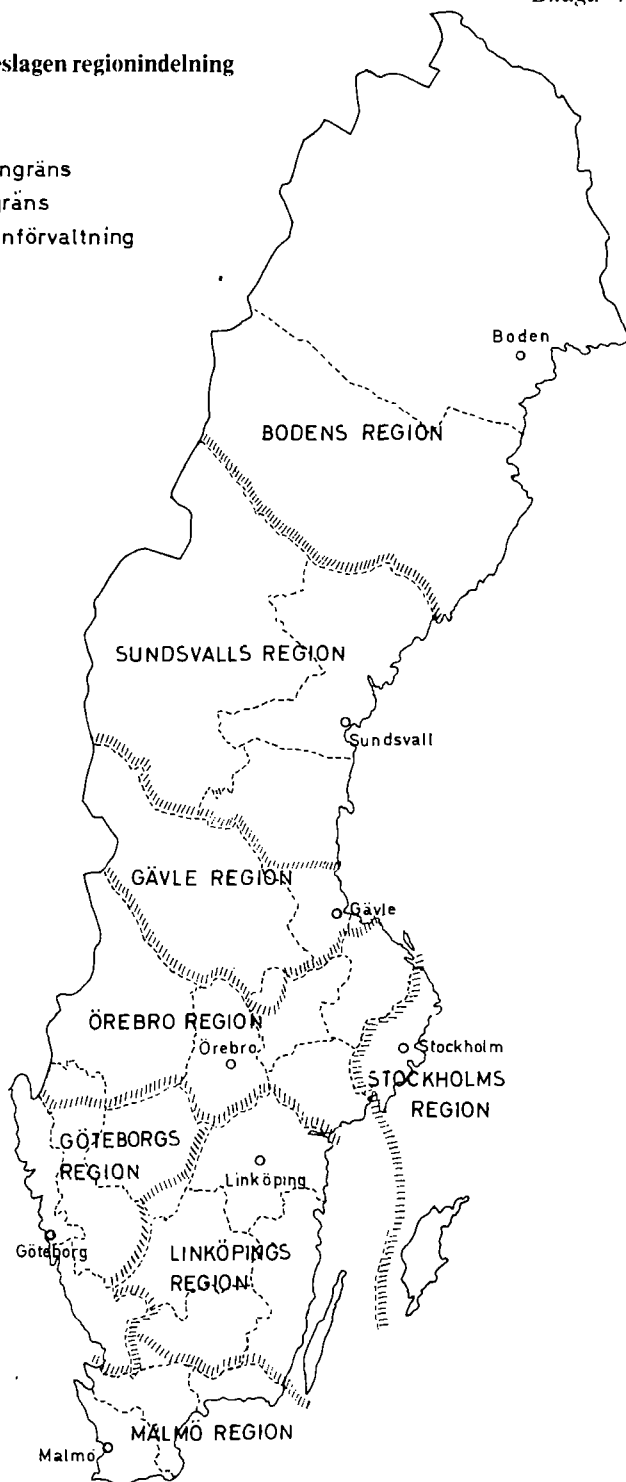


Tablå över föreslagen ny organisation för postverket



**Karta över föreslagen regionindelning
för postverket**

- ////// Regiongräns
----- Länsgräns
o Regionförvaltning



Innehållsförteckning

Propositionens huvudsakliga innehåll.....	1
1. Inledning	3
2. Postverkets uppgifter	6
2.1 Målsättning m. m.	6
2.2 Olika rörelsegrenar och verksamheter	7
2.2.1 Poströrelsen	7
2.2.2 Postgirot	11
2.2.3 Diligensrörelsen	14
2.2.4 Postverkets industrier	14
2.2.5 Frimärksrörelsen	15
2.2.6 Postens Adressregister (PAR).....	15
2.2.7 Postverkets centralupphandling	16
2.2.8 Fastighetsförvaltningen	16
2.3 Ekonomi	16
2.3.1 Krav och föreskrifter	16
2.3.2 Intäkter och kostnader	17
2.3.3 Rationalisering	19
2.3.4 Framtidsutsikter	20
2.4 Nuvarande organisation	21
2.4.1 Principer	21
2.4.2 Centralförvaltningen	21
2.4.3 Distriktsförvaltningen	23
2.4.4 Lokalförvaltningen	23
2.4.5 Serviceorganisationen	23
2.4.6 Bolag	24
2.5 Personal	25
3. Motiv för en ny organisation	26
4. Postverkets förslag till ny organisation	28
4.1 Huvudorganisation	28
4.2 Beskrivning av organisationen	29
4.2.1 Regional och lokal förvaltningsorganisation	29
4.2.2 Centralförvaltningens organisation	33
4.2.2.1 Allmänt	33
4.2.2.2 Stabsenheter för poströrelsen	34
4.2.2.3 Centrala koncernfunktioner	35
4.2.2.4 Postgirot	40
4.2.2.5 Resultatenhetsgruppen (övriga resultatenheter)	40
4.3 Personalinflytandet i den nya organisationen	41
4.4 Genomförande och konsekvenser	44
4.4.1 Tidsplan för genomförandet	44
4.4.2 Ekonomiska konsekvenser m. m.	47

5. Remissyttranden	47
6. Föredraganden	54
7. Hemställan	66
8. Beslut	66

Bilagor

1. Tablå över postverkets nuvarande organisation	67
2. Karta över postverkets nuvarande regionala indelning.....	68
3. Tablå över föreslagen ny organisation för postverket.....	69
4. Karta över föreslagen regionindelning för postverket.....	70

<i>Innehållsförteckning</i>	71
-----------------------------------	----